

CENTRUM PRO LIDSKÁ PRÁVA A DEMOKRATIZACI

Bulletin lidských práv

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

letní vydání Bulletinu lidských práv zahajujeme příspěvkem Martina Kopy k 60. výročí vzniku Evropského soudu pro lidská práva. K čemu vlastně potřebujeme kromě všech domácích soudů v oblasti lidských práv i „mezinárodního hlídače“?

Navazují české zástupkyně u Benátské komise Veronika Bílková a Kateřina Šimáčková, které popisují přijatá stanoviska komise týkající se svobody náboženství a vyznání v Černé Hoře, jmenování soudců Nejvyššího soudu v Gruzii či reformy justice v Rumunsku.

Nikola Klímová poté přináší závěry jednání Rady OSN pro lidská práva. Mezi diskutovanými tématy byla zhoršující se situace ve Venezuele, vyšetřování vraždy saúdského novináře Chášukdžího či diskriminace žen v Polsku.

V sekci Mezinárodní trestní spravedlnost přibližuje Barbora Valíková nový rozsudek Mezinárodního trestního soudu. Konžský vůdce milic Bosco Ntagan-

da byl usvědčen ve všech bodech obžaloby ze spáchání válečných zločinů a zločinů proti lidskosti.

Tereza Žuffová – Kunčová z evropské sekce se věnuje polské reformě soudnictví. Jak se bude k ohrožení právního státu v Polsku stavět Soudní dvůr Evropské unie?

V sekci Mezinárodní politika, byznys a lidská práva se Aneta Boudová zaměřuje na trend podstatného zpříšňování potratové politiky, patrný v řadě států USA.

Aneta Frodlová z české sekce diskutuje proměny přístupu k trestu smrti. Po přiblížení mezinárodní situace se zaměřuje na vývoj u nás, a to od první republiky až do současnosti.

Hezké doznívající léto Vám přeje

za Centrum pro lidská práva a demokratizaci

Jan Lhotský

Obsah

Téma	 3
<ul style="list-style-type: none"> • Šesté kulatiny Evropského soudu pro lidská práva • Na benátské frontě klid – červnové zasedání Benátské komise • Závěry zasedání Rady OSN pro lidská práva 	<ul style="list-style-type: none"> 3 6 9
1) Mezinárodní trestní spravedlnost	 13
<ul style="list-style-type: none"> • Rozsudek v případě Ntaganda: Historický úspěch Mezinárodního trestního soudu? • Čtyři osoby obviněny z pádu civilního letadla MH17 nad východní Ukrajinou 	<ul style="list-style-type: none"> 13 19
2) Evropský systém ochrany lidských práv	 21
<ul style="list-style-type: none"> • Další krok v boji za polský právní stát • Přehled důležitých lidskoprávních rozsudků Soudního dvora EU za rok 2018 • První řízení pro nesplnění povinností z rozsudku štrasburského soudu 	<ul style="list-style-type: none"> 21 23 26
3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva	 28
<ul style="list-style-type: none"> • USA zpřísňují potratovou politiku • Porážka Erdoganovy strany. Opakované volby v Istanbulu opět vyhrála opozice • Nútená práce pacientů léčených na závislosti v USA 	<ul style="list-style-type: none"> 28 31 33
4) Česká republika a lidská práva	 35
<ul style="list-style-type: none"> • Trest smrti – má stát právo zbavit člověka života? • Milion chviliek pro demokracii na pražské Letně • Zpráva ombudsmanky proti diskriminaci za rok 2018 • Soudce vs. svoboda projevu 	<ul style="list-style-type: none"> 35 38 42 45
Recenze knihy	49
Monitoring lidskoprávních publikací	52
Redakce Bulletinu	53

Titulní fotografie: Grafika k 60. výročí Evropského soudu pro lidská práva, zdroj: © ECHR-CEDH Council of Europe

SERVIS PRO ZÁJEMCE O LIDSKÁ PRÁVA NA WEBU CENTRA

Pokud se zajímáte o lidská práva, **na webu Centra** najdete řadu zajímavých informací. V sekci **Blog** naleznete další zajímavé krátké články či rozhovory s významnými osobnostmi a v sekci **Akce** se dozvíte, jaké konference a odborné diskuze jsme uspořádali nebo právě chystáme.

Na webu máme rovněž například **seznam letních škol**, kterých se můžete zúčastnit, včetně potřebných termínů, dále **manuál výzkumu lidských práv** s řadou odkazů na užitečné zdroje a relevantní instituce, a další užitečné informace.

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Šesté kulatiny Evropského soudu pro lidská práva

Martin Kopa

Autor je advokát a editor stránky Iurium Daily: Ústavní právo, dříve byl právníkem u Evropského soudu pro lidská práva.

„Ty, a je ten soud vlastně k něčemu?“ Tuhle otázku jsem v době, kdy jsem pracoval u Evropského soudu pro lidská práva, dostal nespočetněkrát. Ptala se mě rodina či přátelé (právníci i neprávníci), kteří za mnou přijeli do Štrasburku na návštěvu. Bral jsem je totiž vždy na prohlídku soudní budovy, jejímž otcem je britský architekt Richard Rogers.

Většinou jsem této otázce musel čelit nejpozději po deseti sekundách jejich rozhlížení se v krásné jednací síni, kde na člověka dopadne pocit jistého soudního majestátu. Pokaždé jsem trochu znervózněl. Jako člověku posedlému štrasburskou judikaturou mi vždy proběhly hlavou všechny ty klasické rozsudky, které soudci přijímali ještě ve staré budově naproti přes řeku l'Ill. Většinou ze mě ale vypadla variace věty: „*No, víš, hlavně proto, abychom si doma uvědomili, že bychom se měli probrat.*“

Česká republika (včetně krátkého československého období v roce 1992) čekala na první štrasburské poselství směřované přímo vůči naší zemi poměrně dlouho. Vůbec první rozsudek proti České republice vydal až „nový Soud“ v listopadu 1999. Bylo to po nepochybně největším institucionálním přelomu, ke kterému došlo o rok dříve. Nestálý „starý Soud“ (*l'ancienne Cour*), na který se dodnes ve Štrasburku vzpomíná s velkou dávkou nostalgie, přestal existovat. Stejně jako Evropská komise pro lidská práva, na kterou její bývalí členové vzpomínají snad ještě silněji.

Od té doby na dodržování Úmluvy v zemích Rady Evropy dohlíží jedna jediná instituce sídlící v oné výše zmíněné budově, která při pohledu z mostu pojmenovaném po Germainu Mullerovi připomíná zaoceánský parník. Mimo jiné i kanceláře tam vypadají jako kajuty. A právě zde – tehdy na podzim roku 1999 – senát třetí sekce Evropského soudu pro lidská práva („Soud“) ve věci *Špaček, s. r. o. proti České republice* ještě porušení Úmluvy neshledal. Na počátku roku 2000 jsme však poprvé „přes prsty“ dostali.

Evropský soud pro lidská práva [1]

Česká republika poprvé na pranýři

Brit Nicolas Bratza jako předseda senátu, Francouz Jean-Paul Costa, Kypřan Loukas Loucaides, Belgičanka Françoise Tulkens, Rakušan Willi Fuhrmann, Albánec Kristaq Traja a Čech Karel Jungwiert dne 1. února 2000 rozhodli, že Česká republika porušila právo pana Romana Krčmáře (po němž celý případ získal jméno) a šesti dalších žen – paní Marie Hanušové, paní Jaroslavy Bartošové, paní Eduardy Ottové, paní Dagmar Rýdlové, paní Evy Kaňokové a paní Michaely Krčmářové. Ústavní soud totiž v jejich restituční věci rozhodl s oporou v dokumentu, který opomenul zaslat stranám sporu k vyjádření.

Ze Štrasburku se poprvé ozvalo: „*Takhle tedy ne*“. Soud vyslal na Joštovu ulici v Brně důležitou zprávu, že „*koncept spravedlivého procesu zahrnuje také právo na kontradiktorní řízení, podle kterého účastníci musí mít příležitost nejen předložit každý důkaz nutný k tomu, aby obhájili své nároky, ale také musí být seznámeni s každým důkazem nebo stanoviskem, jejichž úče-*

Nový prezident Soudu Linos-Alexandre Sicilianos [2]

lem je ovlivnit rozhodování soudu, a musí mít možnost se k nim vyjádřit“.[1] Dodal pak, že „je v sázce zejména důvěra stěžovatelů v proces ústavní spravedlnosti, vycházející mezi jiným i z předpokladu, že dostanou možnost vyjádřit svá stanoviska ke každému dokumentu ve spise, týkajícímu se jejich ústavní stížnosti.“[2]

Podobných „wake-up callů“ vůči České republice pak samozřejmě přišlo plno. Jen si telegraficky shrňme některé rozsudky spadající do této kategorie. Zkuste si při čtení představit, že by je Soud nevydal a jím vytýkaná věc by tak byla u nás stále možná:

- odmítnutí ústavní stížnosti nejprve pro předčasnost, pokud ji stěžovatel podal současně s dovoláním, a poté pro opožděnost, podali ji stěžovatel až po rozhodnutí Nejvyššího soudu (*Vodárenská akciová společnost proti České republice*),
- neexistence účinného prostředku nápravy proti průtahům v soudním řízení (*Hartman proti České republice*, *Koudelka proti České republice*, *Bečvář a Bečvářová proti České republice aj.*),
- trestní odsouzení založené výhradně na výpovědi utajeného svědka (*Krasniki proti České republice*),
- odejmutí dětí z péče stěžovatelů jen proto, že nedisponovali vhodnou a stabilní domácností (*Walla a Wallová proti České republice*),

- převzetí stěžovatele do psychiatrické léčebny, aniž by soud toto zbavení osobní svobody podrobně a důkladně zkoumal (*Ťupa proti České republice*),
- diskriminace romských dětí ve vzdělání jejich zařazováním do zvláštních škol (*D. H. a ostatní proti České republice*),
- selhání veřejné moci při ochraně práva na život zadrženého obviněného, který se na policejní služebně vytrhl doprovázejícím policistům, proskočil zavřeným oknem a následkem zranění zemřel, přičemž vnitrostátní orgány ani neprovedly účinné vyšetřování okolností jeho úmrtí (*Eremiášová a Pechová proti České republice*),
- připoutání stěžovatele ke kovovému oku v policejní cele, aniž to podle vnitrostátních orgánů představovalo špatné zacházení rozporné s čl. 3 Úmluvy, které také nebylo předmětem účinného vyšetřování (*Kummer proti České republice*),
- provedení místního šetření Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (*dawn raid*) v obchodních prostorách podnikatelů bez existence účinného prostředku nápravy (*Delta Pekárny proti České republice*),
- regulace nájemného bez potřebného právního základu po dobu několika let (*R & L, s. r. o. a ostatní*),
- nedobrovolné umístění stěžovatele do zařízení sociální péče toliko na základě souhlasu opa-

Evropský soud pro lidská práva [3]

Jednací síň štrasburského soudu [4]

trovníka a bez možnosti účinného soudního přezkumu (*Červenka proti České republice*),

- nemožnost stěžovatele, který byl v roce 1970 určen otcem dítěte, domoci se popření otcovství po uplynutí tříleté promlčecí lhůty, přestože analýza DNA jednoznačně prokázala, že biologickým otcem není (*Novotný proti České republice*).

Podobně bychom v této čistě přehledové formě mohli pokračovat ještě dlouho. Na rozhodnutí navíc čeká spousta dalších zajímavých případů. Nejočekávanější je zřejmě rozhodnutí o stížnostech směřujících proti českému nastavení povinného očkování.

Soud jako svědomí Evropy

Když nad tím teď tak přemýšlím, nebudu podle mě přehánět, pokud napíšu, že jen díky judikatuře Soudu za posledních 19 let je naše právo zkrátka a jednoduše lepší. Rozumnější, lidštvější. Spravedlivější. A teď si uvědomte, že podobného efektu dosáhla judikatura Soudu vůči 47 zemím Rady Evropy. Vůči mnohým z nich tak Soud navíc činí již 60 let. To vše platí, přestože protřpěl jistou „križi středního věku“, jejímž projevem bylo obrovské množství nedodělků (v srpnu 2011 jich bylo více než 160 000) a strmě stoupající délka řízení. Ales-

poň s nedodělkou se ale podařilo pohnout (na konci dubna 2019 jich už není ani 60 000).

Co napsat závěrem? Opět si dovolím něco osobnějšího. Můj profesní osud mě nyní odvádí do role advokáta těch, kdo by se na Soud chtěli obrátit. Opakovaně tak přemýšlím a v hlavě si srovnávám, jaké to muselo být před rokem 1992, kdy se prostě za každým případem „zavřela voda“ na vnitrostátní úrovni. Nikdo nám nemohl říci: „*Proberte se, tohle přeci nejde*“. Proto jsem nepopsatelně šťastný, že čeští a slovenští stěžovatelé příležitost obrátit se na Soud již 27 let mají. Nikdy si díky tomu nemůžu ani pomyslet, že by Soud k ničemu nebyl, jak svými dotazy naznačovali mí blízcí. Zeptejte se někoho, kdo ve Štrasburku se svojí stížností uspěl. Jiskra radosti v jeho očích bude více než výmluvná.

Poznámky

[1] § 40 rozsudku Krčmář a ostatní proti České republice.

[2] § 43 rozsudku Krčmář a ostatní proti České republice.

Fotografie

[1] Evropský soud pro lidská práva, zdroj: © ECHR-CEDH Council of Europe

[2] Nový prezident Soudu Linos-Alexandre Sicilianos, zdroj: Council of Europe, 2019.

[3] Evropský soud pro lidská práva, zdroj: © ECHR-CEDH Council of Europe

[4] Jednací síň štrasburského soudu, zdroj: © ECHR-CEDH Council of Europe

Na benátské frontě klid – červnové zasedání Benátské komise

*Kateřina Šimáčková a
Veronika Bílková, zástupkyně
ČR v Benátské komisi*

Červnová zasedání Benátské komise patříají mezi ta obsahově bohatší. To platilo také v tomto roce, během 119. plenárního zasedání Benátské komise (21. – 22. června 2019), byť program akce vypadal na první pohled skromněji. Zdání ale, podobně jako ve známém Remarqueově románu, občas klame, a v Benátkách se tak opět vedly zajímavé a zapálené diskuse.

Celkově bylo přijato pět stanovisek a čtyři obecnější studie na širší témata, z nichž některá mají relevanci rovněž pro Českou republiku (např. zpráva o odvolávání starostů a místních volených představitelů). Žádné téma tentokrát vyloženě nedominovalo, proto v textu namísto detailního rozboru jednoho či dvou výstupů nabízíme obecný přehled obsahu všech přijatých stanovisek a studií.

Stanoviska Benátské komise

Přijatá stanoviska se zaměřila na legislativu přijatou či navrženou v Černé Hoře, Gruzii, Moldávii, Rumunsku a Tunisku. Asi největší pozornost a nejživější debatu vyvolalo černohorské stanovisko, týkající se *návrhu zákona o svobodě náboženství a vyznání a o právním statusu náboženských společností* (Opinion 953/2019). Zákon má nahradit starší úpravu ze 70. let 20. století, která je již s ohledem na společenské změny (rozpad Jugoslávie a přechod k demokratickému zřízení) a vývoj právních standardů v oblasti svobody náboženství a vyznání zastaralá.

Nová úprava se snaží tento vývoj reflektovat. To se projevuje mj. tím, že zákon vedle svobody náboženství garantuje i svobodu vyznání (tj. zastávání nenáboženských přesvědčení) a že požívání těchto svobod není podmíněno registrací určitého náboženského či jiného společenství. Sama registrace je poměrně snadná a společenství mají mít zaručenu širokou autonomii. Kontroverze vzbudila úprava práva náboženských a jiných společenství na vlast-

Pohled na Canal Grande v Benátkách [1]

nictví, a to hlavně ve vztahu k nemovitému majetku tvořícímu součást černohorského kulturního dědictví. Zatímco státní orgány se domnívají, že tento majetek s ohledem na svou povahu i historický titul náleží státu, největší církve v Černé Hoře (Srbská pravoslavná církev aj.) mají za to, že se jedná o majetek soukromý, resp. církevní. Benátská komise se k tomuto sporu nevyjádřila, vyzvala ale Černou Horu, aby se snažila situaci vyjasnit a současně zajistila nezávislý soudní přezkum rozhodnutí přijatých v tomto směru.

Další stanovisko, které bylo připraveno mezi březnovým a červnovým zasedáním a již zasláno státním orgánům (tzv. urgent opinion) se věnuje *výběru a jmenování soudců Nejvyššího soudu v Gruzii* (Opinion 949/2019). Gruzie chystá výraznou obnovu složení Nejvyššího soudu – 18 z 20 soudců má být jmenováno nově, a to (opět nově) s časově neomezeným mandátem. Benátská komise doporučila Gruzii zvážit, nakolik je taková změna, která zakonzervuje NS na dlouhá léta, ne-li desetiletí, vhodná, a vyzvala ji, aby zvážila alternativy (např. jmenování jen části soudců či jmenování na časově omezené období).

Ve třetím stanovisku, věnovaném Moldávii, se Benátská komise vyjadřovala k citlivému tématu *současné ústavní krize v zemi* (Opinion 954/2019). Od parlamentních voleb konaných v únoru 2019 došlo v Moldávii k dočasnému sesazení prezidenta Ústavním soudem a k rozpuštění parlamentu ze strany premiéra dočasně vykonávajícího funkci prezidenta. Oba kroky jsou částí

Černá Hora [2]

politické scény zpochybňovány. Benátská komise ani zde nijak nekomentovala politické aspekty krize, připomněla ale, že rozpuštění Parlamentu je vždy až poslední možností a může být realizováno jen za mimořádné situace a dále vyjádřila pochyby o ústavnosti rozhodnutí Ústavního soudu o dočasné suspenzi prezidenta.

Čtvrté stanovisko, adresované Rumunsku, se zaměřilo na klasické téma Benátské komise, a to *reformu justice* (Opinion 950/2019). Tato reforma probíhá v zemi již několik let a Benátská komise se k ní v minulosti postavila kriticky. Kritický tón zůstává zachován i v novém stanovisku, které upozorňuje na skutečnost, že Rumunsko nezohlednilo klíčová doporučení z minulého stanoviska (např. ohledně jmenování státních zástupců), a dále nepřilíší pozitivně hodnotí fakt, že reforma v posledních měsících probíhá na základě mimořádných exekutivních nařízeních, jež obcházejí klasickou parlamentní proceduru.

Poslední stanovisko bylo vyžádáno Tuniskem a jeho předmětem bylo *ustavení a kompetence nového Orgánu pro trvale udržitelný rozvoj a práva příštích generací* (Opinion 948/2019). Benátská komise vytvoření tohoto orgánu uvítala, upozornila ale na dílčí nedostatky či nedotaženosti úpravy (např. nejasné vymezení vztahu k jiným státním orgánům).

Studie Benátské komise

Vedle stanovisek, která hodnotí právní vývoj na národní úrovni, přijímá Benátská komise také obecnější studie, často s komparativním zaměřením, která posuzují širší témata. Během červnového zasedání byly přijaty čtyři takové studie. První je z nich je aktualizované, třetí vydání *Směrnice ke svobodě shromažďování* (Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly), které Benátská komise vypracovala ve spolupráci s OBSE-ODIHR. Předchozí vydání jsou z let 2002 a 2010, a ačkoli základní pravidla v nich obsažená zůstávají beze změn, dílčí standardy se postupem doby vyvíjejí a specifikují a přibývá také relevantní praxe. Druhá studie obsahuje tzv. *Checklist ke vztahu mezi parlamentní většinou a opozicí* (Checklist on the Relationship between the Parliamentary Majority and the Opposition in a Democracy). Jedná se o sadu ukazatelů, vymezených ve formě otázek, jež mají napomoci posoudit, zda je v určité zemi vztah mezi parlamentní většinou a opoziční menšinou nastaven rozumně. Ukazatelé se týkají mj. obsazování pozic v rámci parlamentu, zapojení opozice do legislativního procesu či imunit členů parlamentu.

Formát checklistu, který Benátská komise poprvé zvolila při zpracovávání tématu vlády práva (Chec-

Nejvyšší soud v hlavním městě Gruzie, Tbilisi [3]

klist on the Rule of Law) v roce 2016, se v poslední době stává oblíbeným formátem. Svědčí o tom další obecný výstup, *Zpráva o používání digitálních technologií během voleb* (Report on Digital Technologies and Elections), která sice sama o sobě jen dává přehled hlavních změn, jež využívání moderních technologií vnáší do procesu organizování a realizace voleb (online hlasování apod.), již při jejím přijetí ale bylo zpravodajům uloženo, aby začali pracovat na checklistu k tématu. Tento checklist by měl být hotov v roce 2020.

Posledním, pro Českou republiku asi nejzajímavějším výstupem je *zpráva o odvolávání starostů a místních volených představitelů* (Report on the Recall of Mayors and Local Elected Representatives). Jde o komparativní studii praxe převážně, byť ne výluč-

ně, evropských států, jež zjišťuje, jak se v různých zemích řeší otázka odvolávání místních volených představitelů, především starostů. Studie konstatuje, že tato praxe není úplně obvyklá, v poslední době, jak víme i z ČR, se o ni ale objevuje rostoucí zájem. Studie dále ukazuje, že odvolání je vždy považováno za výjimečný prostředek, který se využívá jen ve zvláště závažných situacích a musí být podroben přísným a jasným procedurálním pravidlům.

Fotografie

- [1] Pohled na Canal Grande v Benátkách. Zdroj: en.wikipedia.org, CC BY-SA 4.0
- [2] Černá Hora. Zdroj: en.wikipedia.org, CC BY-SA 3.0
- [3] Nejvyšší soud v hlavním městě Gruzie, Tbilisi. Zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 00

BLOG NA WEBU CENTRA

Věděli jste, že na Blogu Centra jsou další krátké články o lidskoprávních tématech? Podívejte se [zde](#).

Více na www.centrumlidskaprava.cz

Závěry zasedání Rady OSN pro lidská práva

Nikola Klímová

Na začátku léta proběhlo již 41. zasedání Rady OSN pro lidská práva. Rada je pomocným orgánem Valného shromáždění OSN skládajícím se ze zástupců 47 členských států, který v roce 2006 nahradil ostře kritizovanou Komisi pro lidská práva. K jakým závěrům členové Rady došli?

Zhoršující se situace ve Venezuele

Rada OSN pro lidská práva se v průběhu zasedání zabývala závěry Vysoké komisařky OSN pro lidská práva z její návštěvy Venezuely, která se uskutečnila v červnu letošního roku. Podle jejích zjištění v zemi nadále dochází k prohlubování hospodářských problémů a zvyšování politické nestability, což má závažný dopad na stav základních lidských práv venezuelských občanů.

Venezuela v současné době čelí rychle rostoucí inflaci a potravinové krizi. Jak Vysoká komisařka uvádí, minimální měsíční příjmy průměrné venezuelské rodiny postačují pouze na pokrytí čtyřdenní spotřeby potravin za měsíc. V důsledku nedostatku potravinových zásob a jejich neustále rostoucí ceny trpí ve Venezuele dle odhadů více než 3,7 milionu lidí akutní podvýživou. Venezuelská vláda se pokouší situaci řešit pomocí státního programu potravinové pomoci, ten však nemá dostatečnou kapacitu ani pro zajištění základních potřeb nejzranitelnějších skupin obyvatel.

Vedle potravin se Venezuela dále potýká s vážným nedostatkem léků a zdravotnického materiálu. Krize je nejvíce patrná ve velkých městech, kde schází často více než 60 % požadovaných zásob. V zemi se tak znovu rozšířila řada již vymýcených nemocí jako spalničky a záškrť. Vysoká komisařka zároveň upozornila na spojitost mezi chybějící antikoncepcí a zvyšujícím se počtem těhotenství nezletilých dívek, jež bude mít dlouhodobě negativní dopad na úroveň vzdělání v zemi.

Kritická hospodářská situace doposud vyhnala ze země více než čtyři miliony uprchlíků, kteří přesídlili především do Kolumbie, Peru, Chile, Argentiny

Zásah venezuelských bezpečnostních složek proti demonstrantům [1]

a Ekvádoru. I zde však naráží na řadu překážek, neboť Venezuela zdržuje proces legalizace dokladů, čímž zpomaluje získání uprchlického statusu. Venezuelští občané se tak častěji stávají oběťmi diskriminace v přístupu k veřejným službám a na trhu práce.

Jak vyplývá ze zjištění Vysoké komisařky, v budoucnosti nelze očekávat ani zlepšení politického klimatu v zemi. Venezuelská vláda dále zpřísnila omezení občanských a politických práv, když zablokovala řadu sociálních sítí a uzavřela několik rádiových a televizních stanic. Proti kritikům režimu prezidenta Madura byly zahájeny zatýkácké akce zvláště jednotek venezuelské policie (FAES), jež jsou známy využíváním mučících metod při výslechu politických vězňů. V reakci na tato obvinění vyzvala Vysoká komisařka venezuelskou vládu k ustavení nezávislého národního mechanismu pro vyšetření zločinů spáchaných bezpečnostními složkami, potrestání pachatelů a odškodnění obětí.

Vyšetřování vraždy saúdskeho novináře Chášukdzího

Na 41. zasedání Rady OSN pro lidská práva byla přijata i dlouho očekávaná zpráva Zvláštní zpravo-

dajky pro mimosoudní popravy Agnes Callamard o závěrech vyšetřování vraždy saúdského novináře Džamála Chášukdžího, k níž došlo na konzulátu Saúdské Arábie v Istanbulu v říjnu loňského roku. Callamard zde nejen potvrdila řadu dosavadních domněnek, jež se objevily v médiích, ale zároveň zveřejnila nové důkazy mapující pozadí vraždy.

S odvoláním na informace z dokumentů a nahrávek odposlechů získaných od tureckých zpravodajských služeb Zvláštní zpravodajka ve své zprávě vyslovila přesvědčení, že shromážděné důkazy podporují hypotézu o důkladné přípravě činu a zapojení nejvyšších státních představitelů Saúdské Arábie, včetně korunního prince Muhammada bin Salmána. Chášukdží přijel na istanbulský konzulát na základě instrukcí saúdského velvyslanectví ve Spojených státech, kde žil se svou snoubenkou v exilu. Před jeho návštěvou na konzulátu podnikly saúdské tajné služby čistku budovy za účelem zničení veškerých zde umístěných odposlouchávacích zařízení.

Callamard ve své podrobné zprávě dále popsala události těsně předcházející Chášukdžího smrti stejně jako její pravděpodobný průběh. Turecké odposlechy nejprve zachytily konverzaci mezi členy saúdského komanda o plánu na zbavení se novinářova těla a následně též zvukové stopy ze zadržení a vraždy Chášukdžího. Zpřístupněné nahrávky sice objasnily několik dosud sporných bodů, nepřinesly však odpovědi na otázku, kde se nachází Chášukdžího ostatky či do jaké míry si byly Turecko a Spojené státy vědomy nebezpečí, jež novináři hrozilo.

Ve svých právních závěrech Callamard uvedla, že Saúdská Arábie s největší pravděpodobností porušila zákaz svévolného zbavení života svého občana, který pro ni vyplývá z mezinárodního obyčejového práva stejně jako lidskoprávních úmluv. Zvláštní zpravodajka se dále podrobně zabývala i případnou odpovědností Spojených států a Turecka za nesplnění jejich povinnosti chránit Chášukdžího před útokem saúdského komanda, avšak pro tento závěr nenašla dostatečnou důkazní oporu.

V reakci na učiněná faktická a právní zjištění sestavila Callamard seznam doporučení, mezi nimiž lze vyzdvihnout zejména výzvu k zahájení trestního stíhání pachatelů před domácími soudy na základě principu univerzální jurisdikce a uvalení moratoria na export zařízení zneužitelných pro sledovací účely do Saúdské Arábie. Vzhledem k slábnoucí ochotě

Saúdský korunní princ bin Salmán [2]

tě Spojených států a EU veřejně vystupovat v této kauze proti svému spojenci na Blízkém východě je však implementace zmíněných doporučení málo pravděpodobná.

Diskriminace žen v Polsku

Rada OSN pro lidská práva se v rámci tematických diskuzí zabývala i problematikou diskriminace žen a vlivem sociálních norem a stereotypů na jejich zapojení do veřejného života a rozhodovacích procesů. Jak zdůraznila specializovaná pracovní skupina, existující předsudky o roli žen ve společnosti mají výrazně negativní dopad na možnost plného užívání jejich základních lidských práv a svobod, a to zejména v oblasti vzdělávání, zaměstnání a zdravotní péče. Právě nedostatky v poslední zmíněné oblasti se staly předmětem kritiky v expertní zprávě hodnotící současnou lidskoprávní situaci v Polsku.

Vzhledem k vzestupu politického konzervatismu v zemi a výrazné roli katolické církve ve veřejném

Jezero Bogoria v Keni [3]

životě čelí dle závěrů expertů ženy v Polsku řadě omezení týkajících se svobodného rozhodování o svém reprodukčním zdraví. Jak pracovní skupina upozornila, polská legislativa neumožňuje ženám žádat sterilizaci jako antikoncepční metodu, pokud k tomu neexistují vážné zdravotní důvody.

Experti dále Polsku vytkli zavedení povinnosti předložení lékařského předpisu pro vydání tzv. pohotovostní antikoncepce, jež představuje pro ženy další překážku v ochraně před neplánovaným otěhotněním. Situaci komplikuje též fakt, že řada polských lékařů a lékárníků protiprávně odmítá předpis či lék zcela vydat, a to s odvoláním na výhradu svědomí.

Pracovní skupina se ve své zprávě kriticky vyjádřila i ke zpřísnění protipotratové politiky v Polsku. Potraty jsou v zemi v současné době právně dovoleny jen ve třech výjimečných případech, a to při riziku ohrožení života matky, vysoké pravděpodobnosti závažného poškození plodu či otěhotnění v důsledku trestného činu.

O umožnění provedení zákroku však rozhodují lékařská konzilia či státní zástupci, přičemž rozhodovací proces trvá i řadu měsíců. Polská legislativa sice umožňuje ženám odvolání proti rozhodnutí k ombudsmanovi pro práva pacientů, řízení však trvá opět neúměrně dlouho a veškeré doposud

podané žádosti o přezkum byly zamítnuty. V Polsku tak roste počet žen, které se buď rozhodnou pro riskantní zákrok mimo lékařské zařízení či vycestují za účelem provedení potratu do zahraničí.

Byznys a lidská práva v Keni

Během druhého letošního zasedání Rada vyhodnotila i závěry Fóra o byznysu a lidských právech, jež proběhlo v roce 2018. Na jeho úvodu bylo připomenuto 70. výročí Všeobecné deklarace lidských práv, jež ukládá každému jednotlivci a instituci závazek podporovat dodržování základních lidských práv a svobod. Diskuze v rámci Fóra se dále soustředily na dosavadní pokrok v naplňování cílů Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj a roli soukromého sektoru v této oblasti.

Jak vyplynulo z příspěvků účastníků Fóra, pouze minimum společností působících v soukromém sektoru přijalo vnitřní předpisy o společenské odpovědnosti, jež by řešily problematiku tzv. due diligence v souvislosti s dodržováním lidských práv. Během debat byla sice vyzdvihnuta rozvíjející se lidskoprávní legislativa ve Francii, Velké Británii, Austrálii a Německu, jež soukromému sektoru ukládá řadu povinností týkajících se zejména kontroly dodavatelských řetězců a zavedení rozšířených mechanismů identifikace rizik,

účastníci však zároveň upozornili na její nedostatečné vynucování.

Jedním z klíčových témat byl i dopad ekonomických aktivit soukromého sektoru na práva domorodých komunit, zejména v souvislosti s těžbou přírodních zdrojů. Tato otázka byla výrazně akcentována i v doprovodné zprávě specializované pracovní skupiny pro lidská práva a nadnárodní korporace, jež vyhodnocovala lidskoprávní situaci v Keni.

Problematika se v zemi dostala do popředí zájmu zejména po publikaci rozsudku Africké komise a následně i soudu pro práva člověka a národů v případě nuceného vystěhování příslušníků domorodého kmene Endorois z oblasti okolo jezera Bogoria, jež zajišťovalo přežití této zemědělské komunity a hrálo významnou roli v jejích náboženských rituálech. Ačkoliv keňská vláda argumentovala, že vytvoření přírodní rezervace naplňuje požadavky ochrany životního prostředí a zisky z jejího provozu budou určeny na podporu rozvoje této komunity, Africká komise i soud oponovaly, že keňská vláda projekt s příslušníky komunity řádně nekonzultovala a zároveň nezískala jejich svobodný a informovaný souhlas s využitím půdy, k níž se vážou obyčejová vlastnická práva kmene. Vystěhování jeho příslušníků a neposkytnutím adekvátní kompenzace tak Keňa nejen neoprávněně zasáhla do práv komunity k půdě a přírodním zdrojům, ale též nezajistila žádnou ochranu jejich práv na hospodářský, sociální a kulturní rozvoj.

Jak vyplývá ze zprávy pracovní skupiny, keňská legislativa požaduje registraci obyčejových vlastnických práv komunit k půdě a přírodním zdrojům, doposud však žádná z těchto práv nebyla ze strany úřadů potvrzena. Zákonná úprava dále reguluje uzavírání dohod mezi domorodými kmeny a investory a ukládá nejen povinnost transparentního konzultačního procesu, ale též kontinuálního monitoringu dopadů projektu a zavedení mechanismu pro předcházení a odstraňování rizik. Vzhledem k neefektivní implementaci zůstává však dosavadní právní úprava pouze formálně na papíře.

Zdroje

Human Rights Council, Annex to the Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions: Investigation into the unlawful death of Mr. Jamal Khashoggi, A/HRC/41/CRP.1, 19 June 2019.

Human Rights Council, Report of the Special Rapporteur on extrajudicial, summary or arbitrary executions, A/HRC/41/36, 19 June 2019.

Human Rights Council, Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in the Bolivarian Republic of Venezuela, A/HRC/41/18, 5 July 2019.

Human Rights Council, Report of the Working Group on the issue of discrimination against women in law and in practice, A/HRC/41/33, 15 May 2019.

Human Rights Council, Report of the Working Group on the issue of discrimination against women in law and in practice - Visit to Poland, A/HRC/41/33/Add.2, 24 June 2019.

Human Rights Council, Report of the Working Group on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprise on the seventh Forum on Business and Human Rights, A/HRC/41/49, 1 May 2019.

Human Rights Council, Report of the Working Group on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprise - Visit to Kenya, A/HRC/41/43/Add.2, 21 May 2019.

Fotografie

- [1] Zásah venezuelských bezpečnostních složek proti demonstrantům, autor: Diariocritico de Venezuela, Flickr, CC BY 2.
- [2] Saúdský korunní princ bin Salmán, autor: U.S. Department of State, Flickr, volné dílo.
- [3] Jezero Bogoria v Keni, autor: Martin Trauth - Berliner Tino, Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0.
- [4] Vystoupení politické strany Razem na demonstraci proti zákazu potratů, autor: Bartek Kuzia, Wikimedia Commons, CC BY 4.0.

Vystoupení politické strany Razem na demonstraci proti zákazu potratů [4]

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce: Jan Lhotský

Rozsudek v případě Ntaganda: Historický úspěch Mezinárodního trestního soudu?

Barbora Valíková

Na začátku července Mezinárodní trestní soud uznal vinným Bosca Ntagandu v 18 bodech obžaloby. Přestože se jedná již o třetí osobu odsouzenou za válečné zločiny či zločiny proti lidskosti spáchané v provincii Ituri, případ Bosca Ntagandy byl v mnohém specifický. Význam případu pro mezinárodní trestní spravedlnost je nepopíratelný, otázkou však zůstává, jaké je jeho poselství a zda Ntagandovo odsouzení přinese zadostiučnění obětem jeho zločinů.

Konflikt v provincii Ituri

Provincie Ituri se stala dějištěm jednoho z nejkrvavějších etnických konfliktů, které na území Demokratické republiky Kongo (*Democratic Republic of the Congo*, DRC) proběhly. Konflikt se odehrál především mezi etnickými skupinami Lendu a Hema. Předcházely mu dekády trvající tenze, které zintenzivněly v důsledku přelítí konfliktu mezi etniky Tutsi a Hutu ze sousední Rwandy. Ozbrojené nepokoje v DRC vedly ke svržení diktátora Mobutu Sese Seka, násilí však neustalo ani poté, co se k moci dostal nový prezident Laurent Kabila. Mezi lety 1998 a 2003 se v zemi rozhořela brutální občanská válka, jejíž dopady v ekonomické i bezpečnostní rovině pozorujeme dodnes.

V průběhu konfliktu postupně docházelo k identifikaci příslušníků etnické skupiny Lendu s etnikem Hutu a skupiny Hema s Tutsii. Toto dělení dále zhoršilo už tak nepřátelské vztahy mezi těmito etniky. Unie konžských patriotů (*Union des Patriotes congolais* – UPC), jež usilovala o prosazování zájmů skupiny Hema, získala v srpnu 2002 kontrolu nad městem Bunia a vytvořila novou vládu. Z Bunie pak UPC rozšiřovala své útoky dále na jih. V roce 2003 v oblasti zasáhly mírové mise Evropské unie a OSN za účelem zastavení krvavých bojů.

Vojáci z milice M23 [1]

Počátky stíhání Bosca Ntagandy

Vyšetřování situace v DRC započalo poté, co prezident Kabila případ Mezinárodnímu trestnímu soudu (MTS) oficiálně předal v dubnu 2004. Provincie Ituri byla rychle vybrána jako hlavní geografické ohnisko vyšetřování, právě kvůli závažnosti zločinů, které se v oblasti odehrály.[1] Prokuratuře se podařilo najít dostatek důkazů, které poukázaly na snahu Vlasteneckých sil za osvobození Konga (*Forces Patriotiques pour la libération du Congo* – FPLC), milice představující ozbrojené křídlo UPC, verbovat a užívat v boji děti mladší 15 let.

V roce 2006 tak MTS vydal zatykač na zástupce náčelníka generálního štábu FPLC, Bosca Ntagandu, ve kterém byl Ntaganda obviněn ze zločinů spojených s užíváním dětských vojáků. Druhý zatykač, vydaný v roce 2012, poté Ntagandova obvinění rozšířil na další válečné zločiny a zločiny proti lidskosti.

Bosco Ntaganda [2]

Ntaganda, známý pod přezdívkou „Terminátor“, byl jedním z nejvíce obávaných a mocných vojenských vůdců v DRC. Poprvé se dostal k ozbrojencům již v 17 letech, kdy se v Ugandě přidal ke Rwandské vlastenecké frontě (RVF), kde po boku Paula Kagameho (někdejšího velitele RVF a nynějšího prezidenta Rwandy) bojoval za svržení rwandského režimu, který v roce 1994 rozpoutal genocidu proti tutsijskému obyvatelstvu. Koncem devadesátých let se pak Ntaganda zapojil do bojů v DRC, kde zůstal aktivní až do svého zatčení.

Ntaganda se MTS dobrovolně vzdal v roce 2013, kdy se přihlásil na ambasádě Spojených států v Kigali a požádal o převezení do Haagu. Důvodem pro tento krok byl zřejmě Ntagandův strach o vlastní život – krátce před jeho přihlášením na velvyslanectví totiž došlo k rozkolu v milici M23, kterou obviněný založil v roce 2009, a zdálo se, že přišel i o podporu rwandské strany. Stal se tak prvním podezřelým, který se MTS vzdal z vlastní iniciativy a zcela dobrovolně.

Soudní proces v Haagu

Soud započal v září 2015 a skončil v srpnu 2018. Případ dostala na starosti soudní komora skládající se ze soudců Roberta Fremra, Kuniko Ozaki a Chang-ho Chunga. Právě soudce Robert Fremr, jehož k MTS vyslala Česká republika, soudnímu řízení předsedal. Celý proces proběhl v Haagu,

přestože dle původních návrhů se měla část řízení symbolicky odehrát v Bunii. V průběhu procesu soud celkem předvolal na 80 svědků obžaloby a 19 svědků obhajoby.

Výpověď samotného Ntagandy celkem trvala šest týdnů. Stal se tak v pořadí třetím obviněným, který se u MTS rozhodl osobně vypovídat na svou obhajobu.[2] Ntaganda hovořil o roli, kterou v jeho životě sehrála rwandská genocida, jež jej přiměla „bojovat proti nespravedlnosti“. Sám sebe viděl jako mírotvorce, který vedl obranu proti agresorům. Ntaganda popřel obvinění z vraždy a znásilnění, údajně měl dokonce zakázat příslušníkům FPLC navazovat sexuální vztahy. Odmítnul také, že by snad FPLC užívala dětské vojáky. Obžalovaný tvrdil, že FPLC rekruty kontrolovala a mladistvé odmítala přijmout. Ntaganda dále vypověděl, že se vždy snažil ve skupině prosazovat disciplínu, avšak dokázal potrestat pouze zločiny, o nichž byl informován. Sám sebe před soudem označil za „revolucionáře, nikoliv kriminálního.“

V průběhu soudního procesu musel Ntaganda snášet mnohé restrikce; mezi nepřísnejší patřila omezení uvalená na jeho komunikaci a návštěvy. Soud o jejich zavedení rozhodl díky vážným podezřením ze snahy o ovlivňování svědků. Ntaganda na protest proti zásahům do soukromí přikročil i ke čtrnáctidenní hladovce a bojkotu soudního řízení. Navzdory těmto krokům však byla omezení zrušena až v únoru 2018, kdy se fáze dokazování blížila ke konci.

Prokurátorka Fatou Bensouda [3]

Předsedající soudce Robert Fremr [4]

Strategie obhajoby: vyřadit obvinění, nebo soudce?

Ntagandův tým obhájců se pokusil napadnout snahu MTS soudit obviněného za zločiny spojené se znásilňováním a sexuálním otroctvím dětských vojáků působících v UPC členy této skupiny. Ntagandovi obhájci argumentovali, že podle článku 3 Ženevských úmluv z roku 1949 za válečné zločiny nemohou být označeny takové zločiny, které jsou páčány členy jedné ozbrojené skupiny proti svým spolubojovníkům. Podle Ženevských úmluv by měly být ve vnitrostátním konfliktu za chráněné osoby považováni pouze jedinci, kteří aktivně neparticipují na násilnostech.

Tuto námitku nicméně rozporovala obžaloba, podle které byl Ntaganda ve svém postavení trestně odpovědný za chování svých podřízených velitelů a vojáků. Dle závěru soudců zakládající statut MTS nevyžaduje, aby oběti zločinů, jimiž se soud zabývá, byly zároveň chráněnými osobami, jak je definují Ženevské úmluvy (tedy osobami nepodílejícími se aktivně na násilnostech). Soudci tak

odmítli argumenty obhajoby. Ve svém důsledku rozhodnutí soudu znamená, že členové ozbrojených skupin nejsou kategoricky vyjmuti z ochrany proti válečným zločinům znásilnění a sexuálního otroctví, když jsou tyto zločiny páčány členy jejich vlastní milice (více informací viz Bulletin květen 2017, str. 10).

Obhajoba se také pokusila diskvalifikovat soudkyni Kuniko Ozaki, které soud povolil působit na částečný úvazek jako soudkyně MTS, zatímco zároveň nastoupila do funkce japonské velvyslankyně v Estonsku. Ozaki však na postu velvyslankyně vydržela pouhých několik týdnů. Obhajoba požádala o její diskvalifikaci, přičemž argumentovala narušením důvěry v nestrannost soudkyně, citujíc článek 41 odst. 2 Římského statutu, podle nějž soudce nesmí vykonávat aktivity narušující jeho soudcovské funkce, případně ovlivňující důvěru v jeho nezávislost. Obhajoba také uvedla, že se u soudkyně dá očekávat zaujetí proti Ntagandovi, neboť právě jeho případ ji donutil rezignovat na diplomatickou pozici. MTS požadavek obhajoby zamítl.

Dlouho očekávaný rozsudek: Útoky na civilisty i sexuální zločiny

Dne 8. července 2019 byl Ntaganda uznán vinným v 18 bodech obžaloby; to jest nejvyšší počet bodů, ve kterých byla jedna osoba odsouzena za celou historii MTS. Zločiny, za které byl Ntaganda odsouzen, se odehrály v provincii Ituri mezi lety 2002 a 2003. Soudci rozhodli, že důkazy předložené obžalobou jasně vyvrací tvrzení, které Ntaganda uvedl ve své výpovědi. Podle několika svědků Ntaganda o zločinech, zejména pak znásilněních páchaných členy FPLC, věděl, pachatele však nepotrestal. Dle obžaloby bylo se ženami v rámci skupiny běžně nakládáno jako s „válečnou kořistí“.

Ntaganda je dle rozsudku přímým pachatelem tří zločinů: vraždy, jak v podobě zločinu proti lidskosti, tak válečného zločinu (fakticky se jednalo o jeden čin), jelikož sám obžalovaný zastřelil katolického kněze, a perzekuce jakožto zločinu proti lidskosti. Dále byl odsouzen coby nepřímý spolupachatel (*indirect co-perpetrator*) dalších 15 zločinů. Ntaganda měl záměrně mířit útoky svých jednotek proti civilistům, došlo tak například k masakru ve vesnici Kobu, kdy Ntagandovi muži brutálně zabili nejméně 49 lidí a zmrzačená těla nechali pohozená v poli. Podle soudu milice FPLC usilovala o vyhnání příslušníků etnika Lendu, případně dalších „ne-iturských“ etnik z oblasti. Za tímto úče-

lem milice útočila, vraždila a znásilňovala civilisty a ničila jejich majetek. Ntaganda, jakožto nejzkušenější velitel FPLC, hrál v těchto násilnostech ústřední roli.

Rozsudek v případě Ntaganda je prvním rozsudkem MTS, v němž byl obviněný odsouzen za vícečetné sexuální zločiny: Ntaganda byl uznán vinným z nepřímého podílení se na znásilnění jako zločinu proti lidskosti i válečném zločinu a na zločinu sexuálního otroctví, tyto body se přitom týkaly také dětí sloužících u FPLC. Ntaganda byl dále odsouzen jako nepřímý spolupachatel zločinů drancování, verbování dětí pod 15 let a jejich aktivního užívání v boji, míření útoků proti chráněným objektům (v souvislosti s útokem na zdravotní centrum v Sayo), nuceného přesídlování, deportace a vysídlování civilní populace či ničení majetku protivníka.

Rozsudek, ve kterém MTS uznal Ntagandu vinným, je v pořadí již čtvrtým rozsudkem týkajícím se situace v provincii Ituri. MTS v minulosti vydal zatykače na další tři povstalecké velitele, kteří se měli dopustit zločinů v dané oblasti. V roce 2012 MTS odsoudil Thomase Lubangu za verbování a užívání dětských vojáků. V témže roce pak soud osvobodil Mathieua Ngudjola. O dva roky později pak soud uznal vinným Germaina Katangu, který byl odpovědný za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti v souvislosti s útokem na civilisty v únoru 2003.

Vojáci mise MONUSCO v provincii Ituri [5]

Vyhlašování rozsudku v případě Ntaganda [6]

Rozporuplné poselství případu

Rozsudek vynesený tříčlenným senátem MTS však ještě nemusí být konečný. Tři dny po vydání rozsudku vyjádřila obhajoba svůj „uctivý nesouhlas“ se závěry MTS a odhodlání se proti rozsudku odvolat. Na mysl se tak vtírá nedávný případ Jeana-Pierra Bemby, jenž byl po odvolání se proti rozsudku, který jej uznal vinným, zproštěn obžaloby ve všech bodech. Neznámou zatím zůstává také výše trestu, která bude stanovena až v následujících týdnech nebo měsících. Standardně má MTS pravomoc přikročit k maximálnímu trestu odnětí svobody na 30 let, nicméně dle článku 77 Římského statutu může soud viníka odsoudit až na doživotí v případech, kdy je takový trest ospravedlněn extrémní závažností zločinu.

Podle některých komentátorů rozsudek však nepřinesl pocit klidu a zadostiučinění konžskému lidu. Nejvíce kritizován zůstává postup mezinárodního společenství, které ve věci zatčení Ntagandy postupovalo velmi laxně – zatímco první zatykač byl vydán již v roce 2006, Ntaganda mohl být přiveden před soud až poté, co o převoz do Haagu osobně požádal. Sám velký „Terminátor“ se přitom nikdy aktivně neskrýval. Dle kritiků bylo veřejně známo, kde pobýval, a podle Human Rights Watch dokonce hrál pravidelně tenis nedaleko gómské centrály OSN. Tento fakt nepůsobí příliš deterenčně ve vztahu k ostatním „warlordům“, kteří mohou zvažovat

kroky mající charakter válečných zločinů. Případ Ntagandy totiž ukazuje, že pokud se podobní velitelé nerozhodnou sami přijmout zodpovědnost za své činy, pravděpodobnost, že je k odpovědnosti dožene mezinárodní společenství, zůstává tristní.

Dalším kritizovaným bodem se pak stala časová a místní omezenost Ntagandova stíhání. Přestože Ntaganda v roce 2009 překřtil svou milici na M23 a rozšířil útoky z provincie Ituri i do Severního a Jižního Kivu, vyšetřování a následná obvinění zůstala omezena pouze na skutky, jež spáchal v Ituri mezi lety 2002 a 2003. Rozhořčení vyvolává také fakt, že mnozí z Ntagandových velitelů a patronů v Ugandě, DRC a ve Rwandě nadále zůstávají u moci a konají způsobem, jenž ohrožuje životy civilistů, to vše za relativně nízkého zájmu mezinárodní komunity. Ntaganda byl tak v očích těchto kritiků pouhým pěšákem sloužícím zájmům mocných hráčů v regionu střední Afriky.

Z právního pohledu pak někteří analytici poukazují na nejednoznačnou povahu konfliktu a důsledky z ní vyplývající. Ntaganda byl souzen za své zločiny jakožto zločiny spáchané v průběhu vnitrostátního ozbrojeného konfliktu (*non-international armed conflict*). Dalo by se ovšem namítnout, že iturský konflikt byl konfliktem mezinárodním (*international armed conflict*), neboť dle Mezinárodního soudního dvora byla Uganda v době konfliktu okupující mocností provincie Ituri. Tato klasifikace by měla

zásadní dopad na skutky, za které může být Ntaganda souzen - v mezinárodním ozbrojeném konfliktu například mohou být za zločiny verbování a užívání dětských vojáků souzeny pouze národní ozbrojené složky, nikoliv milice jako FPLC.

Blýská se MTS na lepší časy?

I přes veškeré kontroverzní stránky případu však rozsudek ve věci Ntaganda prokázal, že soud dokáže odvést svou práci a odsoudit zločince v případech, kdy tak vlády států participujících na MTS nedokázaly učinit. Tento fakt je důležitý zejména v souvislosti s často diskutovanou neefektivitou MTS, jehož reputace utrpěla v souvislosti s několika důležitými případy, pro které prokurátorka Fatou Bensouda nedokázala shromáždit dostatek usvědčujících důkazů. Musela tak například upustit od snahy stíhat keňského prezidenta Uhuru Kenyattu, v roce 2018 byl po odvolání osvobozen již zmíněný Jean-Pierre Bemba a začátkem letošního roku byl propuštěn také někdejší prezident Pobřeží Slonoviny Laurent Gbagbo.

Rozsudek ve věci Ntaganda tak představuje tolik potřebné vítězství pro Úřad prokurátora a Ntagandovo odsouzení budí jistou naději, že se Mezinárodnímu trestnímu soudu blýská na lepší zítřky. Aby však rozsudek skutečně splnil svou úlohu prostředku zvyšujícího legitimitu soudu, bude v prvé řadě nutné, aby obstál i u odvolacího řízení. Už nyní se však zapsal do historie MTS přinejmenším počtem bodů, ve kterých se prokuratura podařilo vinu obžalovaného dokázat, odsouzením velitele za sexuální zločiny páchané vojáky proti jejich spolubojovníkům či prvním odsouzením za zločin sexuálního otroctví.

Poznámky

- [1] V roce 2008 prokuratura rozšířila vyšetřování také na provincie Severní a Jižní Kivu na východě DRC.
- [2] V roce 2011 vypovídali před MTS Germain Katanga a Mathieu Ngudjolo.

Zdroje

- Al Jazeera. Congolese rebel Ntaganda 'Terminator' guilty of war crimes: ICC. 8. července 2019 (<https://www.aljazeera.com/news/2019/07/congolese-rebel-leader-bosco-ntaganda-faces-war-crimes-judgment-190708062722290.html>).
- Hartocollis, Anemona. Congo Warlord Called 'the Terminator' Is Convicted of War Crimes by I.C.C. The New York Times. 8. července 2019 (<https://www.nytimes.com/2019/07/08/world/africa/bosco-ntaganda-the-terminator-war-crimes.html>).

- Human Rights Watch. ICC: Congo Warlord Guilty of Crimes Against Humanity. 8. července 2019 (<https://www.hrw.org/news/2019/07/08/icc-congo-warlord-guilty-crimes-against-humanity>).
- International Criminal Court. Situation in the Democratic Republic of the Congo in the Case of the Prosecutor v. Bosco Ntaganda. ICC-01/04-02/06. 8. července 2019 (https://www.icc-cpi.int/CourtRecords/CR2019_03568.PDF).
- International Justice Monitor. 2019. Bosco Ntaganda: Background (<https://www.ijmonitor.org/category/bosco-ntaganda/>).
- Mačák, Kubo. The Ituri Conundrum: Qualifying Conflicts between an Occupying Power and an Autonomous Non-State Actor. EJIL: Talk! 15. července 2019 (<https://www.ejiltalk.org/the-ituri-conundrum-qualifying-conflicts-between-an-occupying-power-and-an-autonomous-non-state-actor/>).
- Tampa, Vava. A brutal warlord has been convicted – so why doesn't it feel like a triumph? The Guardian. 8. července 2019 (<https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/jul/08/warlord-bosco-ntaganda-democratic-republic-of-the-congo-congolese>).
- Wakabi, Wairagala. Ntaganda Convicted at ICC for Rape, Sexual Violence, and Murder. International Justice Monitor. 8. července 2019 (<https://www.ijmonitor.org/2019/07/ntaganda-convicted-at-icc-for-rape-sexual-violence-and-murder/>).
- Wakabi, Wairagala. Ntaganda to Appeal ICC Conviction. International Justice Monitor. 11. července 2019 (<https://www.ijmonitor.org/2019/07/ntaganda-to-appeal-icc-conviction/>).
- Wakabi, Wairagala. Bid to Disqualify Judge Ozaki Dismissed. International Justice Monitor. 20. června 2019 (<https://www.ijmonitor.org/2019/06/ntaganda-lawyers-bid-to-disqualify-judge-ozaki-dismissed/>).

Fotografie

- [1] Vojáci z milice M23, autor: MONUSCO Photos, 1. březen 2013, Flickr, CC BY-SA 2.0.
- [2] Bosco Ntaganda, zdroj: ICC-CPI.
- [3] Prokurátorka Fatou Bensouda, zdroj: ICC-CPI.
- [4] Předsedající soudce Robert Fremr, zdroj: ICC-CPI.
- [5] Vojáci mise MONUSCO v provincii Ituri, autor: MONUSCO Photos, 23. březen 2017, Flickr, CC BY-SA 2.0.
- [6] Vyhlásování rozsudku v případě Ntaganda, zdroj: ICC-CPI.
- [7] Bosco Ntaganda při vyhlásování rozsudku, zdroj: ICC-CPI.

Bosco Ntaganda při vyhlásování rozsudku [7]

Čtyři osoby obviněny z pádu civilního letadla MH17 nad východní Ukrajinou

Zuzana Malá

Po pěti letech od sestřelení civilního letadla MH17 byla vznesena obvinění proti čtyřem podezřelým. Letadlo Malajských aerolinek se zřítilo v červenci 2014 poté, co bylo zasaženo raketou Buk nad konfliktem rozbouřenou Ukrajinou. Obvinění byli identifikováni vyšetřujícím týmem vedeným Nizozemskem.

Co víme o letu MH17?

Letadlo mířilo z Amsterdamu do Kuala Lumpur a letělo přes území Ukrajiny, ve které v té době probíhal ozbrojený konflikt. Letadlo prolétalo také nad doněckým územím ovládaným separatisty podporovanými Ruskem. S letadlem byl ztracen kontakt asi 50 km od rusko-ukrajinské hranice. Po neštěstí se diskutovalo, zda bylo vhodné, aby letadlo svou cestu vůbec vedlo přes krizové území Ukrajiny. Několik měsíců před pádem letadla se konflikt na Ukrajině přenesl také do leteckého prostoru a bylo sestřeleno několik vojenských letadel. Proto byla také ustanovena bezletová zóna do 9 754 m nad povrchem. Sestřelené letadlo ovšem letělo nad touto hranicí.

Pád letadla nepřežil žádný cestující. Celkem letem MH17 cestovalo 298 pasažérů, z nichž bylo 193 Nizozemců, 43 Malajšanů, 27 Australanů, 12 Indonésanů, 10 Angličanů a cestující z dalších zemí.

Odpovědnost za vyšetřování nese země, ve které došlo k incidentu, proto Ukrajina vyšetřování iniciovala. Vzhledem k tomu, že byla ale většina obětí nizozemské národnosti, bylo hlavní vyšetřování svěřeno tzv. Dutch Safety Board. Vyšetřovací tým vedený Nizozemskem (Joint Investigation Team, tzv. JIT) byl pověřen shromažďováním důkazů pro soudní řízení. Součástí JIT jsou nejen nizozemští vyšetřovatelé, ale také australští, belgičtí, malajští a ukrajínští členové týmu.

Vyšetřování ukázalo, že letadlo bylo zasaženo v Rusku vyrobenou střelou Buk, která byla přivezena z ruského území a vystřelena z ukrajinského území

Pouliční umění v Amsterdamu na památku obětí [1]

kontrolovaného separatisty. Střela explodovala asi 4 metry nad kokpitem a způsobila jeho odlomení, dále odlomení křídel a zadní části letadla. Letadlo (a jeho části) bylo poté nalezeno ve východní Ukrajině, kousek od rusko-ukrajinské hranice.

Rusko odmítá, že by byla střela na jeho území vyrobena, tvrdí, že tento model střel již nepoužívá. Ruské ministerstvo zahraničních věcí považuje vyšetřování JIT za politicky motivované. Ruské vyšetřování údajně prokázalo, že byla střela vystřelena z území kontrolovaného ukrajinskou vládou a nikoliv separatisty.

Kdo je z pádu letadla obviněn?

JIT jmenoval čtyři podezřelé, kterými jsou Igor Girkin, Sergej Dubinsky, Oleg Pulatov a Leonid

Mapa letu MH17 [2]

Kharchenko. První tři jsou ruské národnosti, poslední z nich národnosti ukrajinské. Byly vystaveny mezinárodní zatykače a soudní řízení by mělo začít v Nizozemí v březnu 2020. Je zřejmé, že žádný z těchto podezřelých není přímo odpovědný za samotné odpálení střely. Podle dostupných informací ale hráli podstatnou roli v přemístění raketometu na místo s úmyslem letadlo sestřelit.

Igor Girkin je bývalý plukovník v ruské rozvědce a také ministr obrany v separatisticky drženém Doněcku. Údajně je jedním z nejvyšších vojenských představitelů v oblasti a byl v přímém kontaktu s Ruskem.

Rusko nálezy vyšetřovacího týmu JIT odmítá a trvá na tom, že mají sloužit čistě k diskreditaci Ruské federace. V roce 2015 Rusko v Radě bezpečnosti vetovalo rezoluci OSN, která měla vést k vytvoření zvláštního tribunálu k soudnímu stíhání jedinců

odpovědných za pád letadla. Ruská ústava navíc ve svém článku 61 říká, že žádný ruský občan nemůže být vydán do jiného státu k soudnímu řízení. Zatím je tedy otázkou, zda některý z podezřelých bude skutečně čelit soudu v Nizozemí.

Zdroje

BBC. MH17 Ukraine plane crash: What we know. 19. června 2019 (<https://www.bbc.com/news/world-europe-28357880>).

BBC. MH17: Four charged with shooting down plane over Ukraine. 19. června 2019 (<https://www.bbc.com/news/world-europe-48691488>).

Harding, Luke. Three Russians and one Ukrainian to face MH17 murder charges. The Guardian. 19. června 2019 (<https://www.theguardian.com/world/2019/jun/19/mh17-criminal-charges-ukraine-russia>).

Fotografie

[1] Pouliční umění v Amsterdamu na památku obětí, autor: Honig&Teer, Flickr, 2014, CC BY-NC 2.0.

[2] Mapa letu MH17, autor: Geordie Bosanko a Cmglee, Wikimedia Commons, 17. červenec 2014, CC BY-SA 3.0.

CENTRUM JE NA FACEBOOKU

Chcete být v obraze i mezi jednotlivými čísly Bulletinu?
Sledujte náš facebookový profil:

www.facebook.com/Centrumlidskaprava

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Vedoucí sekce: Monika Hanych a Hubert Smekal

Další krok v boji za polský právní stát

Tereza Žuffová – Kunčová

V dlouhodobém sporu mezi Bruslem a Polskem ohledně polské reformy soudnictví došlo k dalšímu zásadnímu kroku. V červnu vydal generální advokát Soudního dvora Evropské unie Tančev stanovisko, ve kterém odsoudil snížení důchodového věku polských soudců.

Dosavadní vývoj

V červenci 2017 polská vládnoucí strana Právo a spravedlnost (PiS) představila sérii zákonů, které měly od základů změnit fungování polské justice. Jednou z často kritizovaných změn, které nový zákon přinesl, bylo snížení důchodového věku soudců, a to jak obecných soudů, tak soudců Ústavního soudu či státních zástupců. Původně odcházeli všichni soudci na penzi v 67 letech. Důchodový věk soudců byl nově upraven čistě v návaznosti na pohlaví daného soudce – ženy tak měly odejít do důchodu o pět let dříve než jejich mužští kolegové. Pokud navíc soudci chtěli pokračovat ve své funkci, musel jim to nově „posvětit“ ministr spravedlnosti. Kritici v tomto gestu spatřují pokus o odstavení nepohodlných soudců, a následné dosazení těch ideologicky „správných“.

Evropská komise již v roce 2017 pohrozila uplatněním článku 7 Smlouvy o Evropské unii, pokud by Polsko nezmírnilo navrhovanou reformu. Jedním z opatření po aktivaci článku 7 může být i pozastavení hlasovacích práv Polska. Toto rozhodnutí podpořil na jaře 2018 i Evropský parlament. Na podzim roku 2018 Komise znovu vyjádřila své znepokojení, když podala žalobu na Polsko pro narušení nezávislosti justice u Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“).

Doposud se tak čekalo na oficiální vyjádření, jak na polskou soudní reformu nahlíží SDEU. A právě vyjádření generálního advokáta, byť nezávazné, je klíčovým posunem v celé věci. Generální advokát

Jarosław Kaczyński [1]

se připojil k názoru Evropské komise a Evropského parlamentu, kdy stejně jako oni vidí v polské reformě soudnictví zásadní zásah do polské nezávislosti justice a právního státu.

Polské odcházení

V původní verzi zákona měly polské soudkyně odejít do důchodu v 60 a polští soudci v 65 letech. Tamní zákonodárci tento krok zdůvodnili pozitivní diskriminací, tedy že tento krok pomůže ženám vyrovnat se mužům na trhu práce. Jak však poukázal generální advokát Tančev, nucený dřívější odchod soudkyň pro ně samotné nebude nijak prospěšný, ba naopak je eliminuje ze soutěže na pracovním trhu mnohem dříve a znemožní jim tak uplatnit své vzdělání a zkušenosti. Z těchto důvodů potvrdil generální advokát, že rozdílný věk odchodu do důchodu založený pouze na pohlaví je diskriminační a proti právu EU.

Přesto, že po kritice ze strany EU Polsko v roce 2018 opět sjednotilo věk odchodu do důchodu na 65 let, ani to není podle generálního advokáta dostatečné. Jak totiž ve svém stanovisku zdůraznil, sníží-li stát věk odchodu soudců do důchodu, je nezbytné zajis-

Protesty v Polsku proti reformám v justici [2]

tit také pojistky pro další fungování nezávislé justice. Nestane-li se tak, snížením důchodového věku soudců může dojít k ovlivnění justice ze strany státu. Soudci by tak již nebyli oddělenou a nezávislou složkou dělby státní moci. Dle generálního advokáta Polska přesně tuto nezávislost justice nezajistilo, a tím se dopustilo porušení evropského práva.

Dohled z ministerstva

Další z kritizovaných reforem se týkala nového podřízení soudců ministru spravedlnosti. Pokud totiž soudci chtěli ve svém úřadu pokračovat i po překročení nově nastaveného důchodového věku, museli „požádat o svolení“ výkonnou složku – ministra spravedlnosti. Ten získal nově pravomoc posoudit, zda má daný soudce v úřadě pokračovat, či nikoliv.

Do března 2018 (tedy před tím, než byl odchod do důchodu znovu sjednocen na 65 let) požádalo ministra o přezkoumání jejich dalšího působení v úřadě okolo 130 soudců. Po úvaze ministra spravedlnosti mohlo v úřadě i po překročení daného věku pokračovat 69 z nich. Zbývajícím soudcům se této možnosti nedostalo. Nabízí se tedy otázka, dle jakých kritérií ministerstvo spravedlnosti posuzuje vhodnost soudců. Ministerstvo nemá zákonem nastavena žádná objektivní kritéria, která by mělo zohlednit, může tedy soudce a jejich práci posuzovat zcela subjektivně. Rozhodnutí navíc probíhají zcela netransparentním způsobem „za zavřenými dveřmi“. Tato rozhodnutí nepodléhají kontrole správních soudů, což zakládá prakticky jejich nepřezkoumatelnost.

Také v tomto případě bylo zasaženo do nezávislosti justice. Působení soudců je nově posuzováno jednou ze složek výkonné moci, která je v současnosti v převážné moci strany PiS. Právě tímto přijatým „balíčkem“ změn se dle generálního advokáta zásadně odlišuje chápání nestrannosti justice pohledem Evropského soudu pro lidská práva a Polska. Je proto nutné nestrannost soudců jako jednu ze základních hodnot EU v Polsku chránit.

Nezávazné závazná stanoviska

Přestože je stanovisko generálního advokáta nezávazné, dá se očekávat, že se SDEU o Polsku bude rozhodovat v souladu s jeho stanoviskem, neboť se tak děje ve většině případů. Zároveň se jedná jen o střípek rozhodnutí evropských orgánů, které se již tři roky snaží zabránit ohrožení právního státu v Polsku. A byť je toto stanovisko nezávazné, opět nám ukazuje směr, jakým se EU ubírá v boji proti ovládnutí justice.

Jde však také o boj proti politice vlastního členského státu, a proto každé rozhodnutí evropských orgánů vůči Polsku má dalekosáhlejší dopad – třeba na spolupráci Visegrádské čtyřky, jejíž součástí je i Česká republika.

Zdroje

- Advocate General's Opinion in Case C-192/18 Commission v Poland, Court of Justice of the European Union PRESS RELEASE No 78/19 Luxembourg, 20 June 2019, dostupné z: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-06/cp190078en.pdf>.
- M. Szuleka, New retirement rules for Polish judges contravene EU law – according to Advocate General, Rule of Law, 20 June 2019, dostupné z: <https://ruleoflaw.pl/new-retirement-rules-for-polish-judges-contravene-eu-law-according-to-advocate-general/>.
- J. Shotter, ECJ should rule Polish court reform breached EU law, says advocate general, Financial Times, 20 June 2019, dostupné z: <https://www.ft.com/content/6ae0a440-9351-11e9-b7ea-60e35ef678d2>.
- Barbara Grabowska-Moroz, PhD, Małgorzata Szuleka, IT STARTS WITH THE PERSONNEL Replacement of common court presidents and vice presidents from August 2017 to February 2018, Helsinki Foundation for Human Rights, Legal status as of 16 April 2018, CC BY-SA 4.0., dostupné z: <http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2018/07/It-starts-with-the-personnel.pdf>

Fotografie

- [1] Jarosław Kaczyński, autor: Kancelaria Sejmu/Rafał Zambrzyć, 3. 4. 2017, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 2.0
- [2] Protesty v Polsku proti reformám v justici, autor: Grzegorz Żukowski, 29. 7. 2017, zdroj: flickr.com, CC BY-NC 2.0.

Přehled důležitých lidskoprávních rozsudků Soudního dvora EU za rok 2018

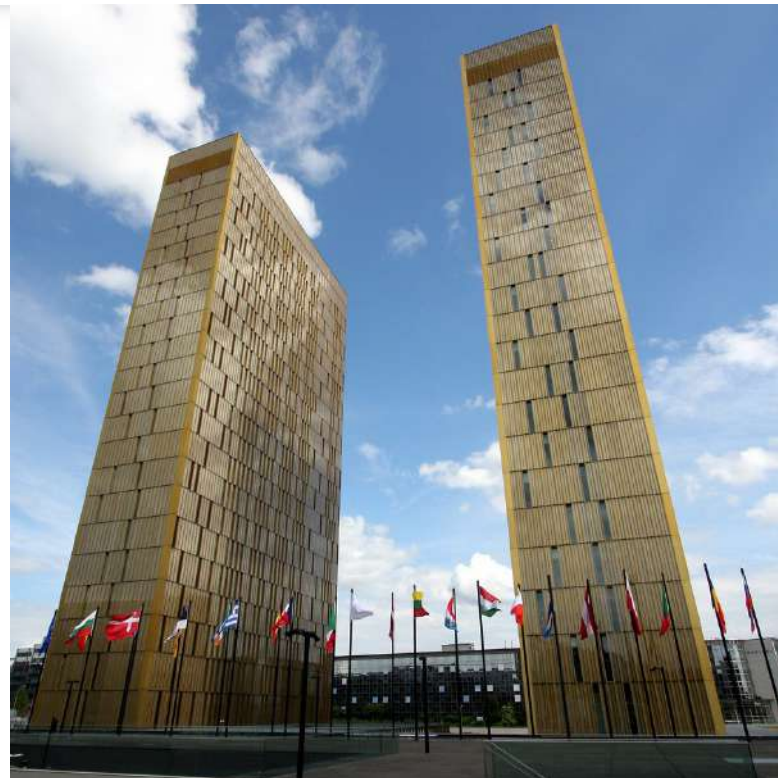
Karolina Michková

Soudní dvůr Evropské unie vydal v roce 2018 řadu rozsudků týkajících se lidských práv, zejména diskriminace na základě náboženství a sexuální orientace. Tyto rozsudky vycházejí z Listiny základních práv Evropské unie, jež se v roce 2009 stala právně závaznou, a od té doby Soudní dvůr vyjasňuje její rozsah. Výběr následujících rozsudků pochází z výroční zprávy Soudního dvora, která vyšla na jaře tohoto roku.

Diskriminace na základě náboženského vyznání

V rozsudku *Vera Egenberger proti Evangelisches Werk* se Soudní dvůr (dále také "SDEU") zabýval případem Very Egenberger, která se ucházela o pracovní pozici u Evangelisches Werk. Ti ale v nabídce uvedli, že se u uchazeče předpokládá členství v evangelické církvi nebo církvi náležející do pracovního společenství křesťanských církví v Německu. Vera Egenberger, ač bez vyznání, prošla prvotním výběrem, ale následně nebyla pozvána na pohovor. Protože se domnívala, že její přihláška byla zamítnuta z důvodu (absence institucionalizované) víry, podala žalobu k pracovnímu soudu v Berlíně. Paní Egenberger po Evangelisches Werk žádala 9 788,65 EUR, neboť byla diskriminována na základě náboženského vyznání. Příklad se dostal ke Spolkovému pracovnímu soudu, jenž následně položil předběžnou otázku Soudnímu dvoru.

Soud v Lucemburku rozhodl, že v případě že církev nebo jiná organizace, jejíž etika je založena na náboženském vyznání nebo víře, zamítne žádost o pracovní místo v této církvi a toto zamítnutí odůvodní tím, že náboženské vyznání představuje podstatný, legitimní a odůvodněný profesní požadavek k výkonu dané práce se zřetelem k etice této církve nebo této organizace, musí takové tvrzení případně podléhat účinnému soudnímu přezkumu, zda jsou kritéria tohoto požadavku splněna.

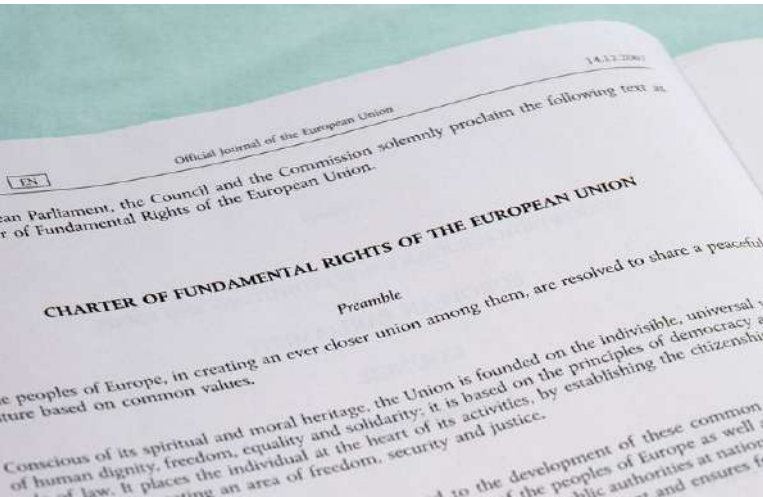

Soudní dvůr Evropské unie [1]

Primář v katolické nemocnici uzavřel nový sňatek a dostal výpověď

Ve věci *IR proti J. Q.* se Soudní dvůr zabýval případem primáře J. Q. interního oddělení nemocnice, jež byla založena katolickou společností IR. Pan J. Q. byl katolického vyznání a uzavřel i církevní sňatek. Manželství ale nevydrželo a pan J. Q. se oženil znovu. Poté, co se o tomto dozvěděla společnost IR, rozvázala s ním pracovní poměr. J. Q. se proti propuštění bránil žalobou. V ní tvrdil, že uzavření nového manželství není platným důvodem propuštění a je v rozporu se zásadou rovného zacházení: Pokud by nový sňatek uzavřel vedoucí zaměstnanec protestantského vyznání nebo bez vyznání, neměla by tato skutečnost na jeho pracovní poměr žádný vliv. Řízení se dostalo ke Spolkovému pracovnímu soudu v Německu, který následně podal předběžnou otázku k SDEU.

Podle Soudního dvora může propuštění katolického lékaře na manažerské pozici katolickou nemocnicí z důvodu, že se znovu oženil, založit nezákonnou diskriminaci na základě náboženství. Požadavek, aby katolický lékař v manažerské pozici respektoval představu katolické církve o manželství jako svatém a nerozlučném svazku, se nezdá jako skutečný, legitimní a ospravedlnitelný profesní požadavek, což je však otázka pro posouzení vnitrostátním soudem. SDEU dále zdůraznil, že zákaz jakékoliv diskriminace na základě náboženství je závazný

Listina základních práv Evropské unie [2]

obecný princip unijního práva zakotvený v Listině základních práv EU, což v důsledku znamená, že lidé se o tento zákaz mohou opírat při sporech, na které se vztahuje právo EU.

Rituální porážky zvířete a svoboda náboženského vyznání

V rozsudku *Liga van Moskeeën en Islamitsche Organisaties Provincie Antwerpen VZW a ostatní proti Vlaams Gewest* se SDEU zabýval rituální porážkou zvířete. Muslimové slaví každý rok tři dny v souladu se zvláštním náboženským předpisem svátek oběti. Velký počet praktikujících muslimů v Belgii považuje za svou náboženskou povinnost porazit nebo nechat porazit, nejlépe v první den tohoto svátku, neomráčené zvíře. Podle belgického zákona bylo možné takové porážky provádět pouze na řádných jatkách nebo v dočasných zařízeních pro porážku schválených ministrem. Následně byla pravomoc v oblasti dobrých životních podmínek zvířat převedena na jednotlivé kraje. Ministr regionu Flandry poté oznámil, že od roku 2015 nebude vydávat povolení pro dočasná zařízení, v nichž lze provádět rituální porážky zvířat během svátku oběti, jelikož takové povolení je podle něj v rozporu s právem EU, neboť dočasná zařízení nesplňují technické požadavky, které zaručují, že zvířata zbytečně netrpí. Proto se zástupci muslimské komunity obrátili se žalobou na vlámský soud prvního stupně v Bruselu, který podal předběžnou otázku k SDEU.

Soudní dvůr v Lucemburku rozhodl tak, že veškeré porážky zvířat prováděné bez omráčení musí být provedeny na schválených jatkách. Tato povinnost neporušuje svobodu náboženského vyznání a existuje čistě proto, aby právo na rituální porážku bylo

spravováno s ohledem na ochranu dobrých životních podmínek zvířat a zdraví konzumentů masa.

Právo manžela na svobodu pohybu po EU

Ve věci *Relu Adrian Coman a ostatní proti Inspectoratul General pentru Imigrari a ostatním* se Soudní dvůr zabýval případem dvou mužů, kteří uzavřeli sňatek v Belgii. Jeden z nich byl rumunské a druhý americké národnosti. V roce 2012 kontaktovali rumunské úřady a žádali informace o procesu a podmínkách, na jejichž základě by manžel americké národnosti mohl jako člen rodiny manžela rumunské národnosti získat právo legálně pobývat v Rumunsku po dobu delší než tři měsíce. Tato žádost byla založena na směrnici o svobodném pohybu osob, která stanoví, že když se občan EU rozhodne obývat jiný členský stát EU, může se k němu přidat jeho manžel. Rumunské úřady odpověděly, že manžel americké národnosti může na území Rumunska pobývat pouze tři měsíce, neboť dle rumunského práva nemůže být klasifikován jako manžel občana EU, protože Rumunsko neuznává manželství mezi osobami stejného pohlaví.

SDEU uvedl, že termín manžel v rámci směrnice zahrnuje i manžely stejného pohlaví. Přestože členské státy mají svobodu v tom, zda povolit manželství osob stejného pohlaví, nemohou omezovat právo pobytu občana EU tím, že nepovolí jeho stejnopohlavnímu manželovi (státnímu příslušníku třetí země) odvozené právo pobytu na jejich území. Členské státy jsou tedy povinny uznat stejnopohlavní manželství uzavřené v jiném členském státě v souladu s právem tohoto státu, a to výhradně za účelem udělení práva pobytu.

Vlajka Evropské unie [3]

Světová náboženství [4]

Posudek ohledně sexuální orientace žadatele o azyl je zásahem do soukromí

V rozsudku *F. proti Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal* se SDEU zabýval případem nigerijského státního příslušníka, který podal u maďarských orgánů žádost o azyl s odůvodněním, že se bojí pronásledování kvůli tomu, že je homosexuál. Úřady jeho žádost odmítly, neboť psychologický znalecký posudek, o který zažádaly z důvodu zkoumání žadatelovy osobnosti, jeho sexuální orientaci nepotvrdil.

Dle Soudního dvora nemůže být žadatel o azyl podroben psychologickému testu, na jehož základě má být zjištěna jeho sexuální orientace. I když dotčená osoba musí formálně souhlasit, aby byla podrobena takovým testům, tento souhlas nemusí být nutně dán svobodně, neboť tato osoba je pod tlakem okolností, v nichž se žadatelé o mezinárodní ochranu nacházejí. Použití znaleckého posudku je tedy nepřiměřeným a obzvláště závažným zásahem do soukromého života žadatele o azyl, neboť cílem takového znaleckého posudku je získat přehled o nejnámějších aspektech jeho života.

Zdroje

Court of Justice of the European Union, Annual report 2018, The Year in Review, duben 2019, dostupné z: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-04/ra_pan_2018_en.pdf.

Rozsudek SD EU ve věci C-414/16, 17. dubna 2018, dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=201148&pageIndex=0&doclang=CS&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=2486589>.

Court of Justice of the European Union PRESS RELEASE No 46/18 Luxembourg, 17 April 2018, dostupné z: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-04/cp180046en.pdf>.

ria.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-04/cp180046en.pdf.

Rozsudek SD EU ve věci C-68/17, 11. září 2018, dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=205521&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2508117>.

Court of Justice of the European Union PRESS RELEASE No 127/18 Luxembourg, 11 September 2018, dostupné z: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-09/cp180127en.pdf>

Rozsudek SD EU ve věci C-426/16, 29. května 2018, dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=202301&pageIndex=0&doclang=CS&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=2478098>.

Court of Justice of the European Union PRESS RELEASE No 69/18 Luxembourg, 29 May 2018, dostupné z: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-05/cp180069en.pdf>.

Rozsudek SD EU ve věci C-673/16, 5. června 2018, dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=202542&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2482760>.

Court of Justice of the European Union PRESS RELEASE No 80/18 Luxembourg, 5 June 2018, dostupné z: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-06/cp180080en.pdf>.

Rozsudek SD EU ve věci C-673/16, 25. ledna 2018, dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=198766&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2485024>.

Court of Justice of the European Union PRESS RELEASE No 08/18 Luxembourg, 25 January 2018, dostupné z: <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-01/cp180008en.pdf>.

Fotografie

[1] Soudní dvůr Evropské unie, autor: Chris Price, 10. 6. 2012, zdroj: flickr.com, CC BY-ND 2.0.

[2] Listina základních práv Evropské unie, autor: Trounce, 28. 3. 2008, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY 3.0

[3] Vlajka Evropské unie, autor: Ssolbergj, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0

[4] Světová náboženství, autor: Matthew Fearnley, zdroj: flickr.com, CC BY 2.0

První řízení pro nesplnění povinností z rozsudku štrasburského soudu

Sabina Škrobánková

Velký senát Evropského soudu pro lidská práva se nedávno poprvé vyjádřil k povinnosti signatářských států podřídit se závěrům, k nimž soud došel ve svých rozsudcích. Učinil tak v rámci řízení o nesplnění povinnosti zahájeném na podnět Výboru ministrů, které se týkalo případu *Mammadov proti Ázerbájdžánu*. Soud jednohlasně konstatoval, že Ázerbájdžán svému závazku nedostál.

Politicky motivované zásahy státu

Před pěti lety Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) rozhodoval o případu Ilgara Mammadova, kterého ázerbájdžánské orgány v roce 2013 obvinily ze spáchání trestného činu a uvalily na něj vazbu. Stalo se tak poté, co se Mammadov jakožto člen politické opozice vyjadřoval na svém blogu k politické situaci v zemi.

Štrasburský soud dospěl k závěru, že Ázerbájdžán jednal v rozporu s Mammadovým právem na svobodu a osobní bezpečnost podle článku 5 Evropské úmluvy o lidských právech („Úmluva“). Tamní státní orgány zároveň nedodržely zásadu presumpce neviny a omezily stěžovatelova práva z jiného důvodu, než umožňuje Úmluva. Soud shledal, že postup Ázerbájdžánu vůči Mammadovi měl především za cíl jej umlčet a potrestat jej za opoziční postoje.

První štrasburský rozsudek a následné odmítnutí ázerbájdžánskými soudy

ESLP ve svém prvním rozsudku týkajícím se Mammadova po Ázerbájdžánu požadoval, aby případ navrátil do původního stavu, tzv. *restitutio in integrum*, což mělo spočívat v propuštění Mammadova z vazby a ve stažení veškerých obvinění. Ázerbájdžánský odvolací soud však v následném řízení konstatoval, že uvážení ESLP nejsou správná a jeho rozsudek následně jako celek odmítl.

Tři roky po vynesení prvního rozsudku se štrasburský soud případem *Mammadov proti Ázerbájdžánu* zabýval znovu. Ve svém druhém rozsudku

Ilustrační foto [1]

z roku 2017 shledal, že během procesu vedeného před tamními vnitrostátními soudy bylo navíc porušeno i Mammadovo právo na spravedlivý proces.

Následná jednání před ázerbájdžánským odvolacím soudem se od těch předchozích prakticky nelišila, neboť soud znovu odmítl vzít rozsudek ESLP v potaz. Na druhou stranu však, i když s četnými omezeními, ázerbájdžánský soud Mammadova podmíněčně propustil. Příklad se následně dostal až před tamní nejvyšší soud, který se z titulu nejvyšší soudní instance země ztotožnil s uvážením odvolacího soudu a popřel správnost rozsudků vynesných ve Štrasburku.

Výbor ministrů se rozhodl využít své pravomoci a zasáhnout

Mezitím se v roce 2017 rozhodl Výbor ministrů využít své pravomoci a obrátil se na štrasburský soud se žádostí o zhodnocení, zda Ázerbájdžán dostal svým

Nejvyšší soud Ázerbájdžánu, Baku [2]

povinností, které pro něj vyplývají z Evropské úmluvy o lidských právech, zejména z článku 46 Úmluvy. V něm se státy zavazují, že se budou řídit konečnými rozsudky ESLP.

V době, kdy byla otázka Výborem ministrů podána, bylo zřejmé, že stát nepodnikl včasné, účinné a dostatečné kroky pro splnění svých závazků. Tamní orgány sice v roce 2014 vytvořily plán, který měl umožnit provedení kroků požadovaných ze strany štrasburského soudu, Mammadov však nebyl propuštěn dříve než o čtyři roky později, a jeho propuštění bylo navíc doprovázeno omezeními trvajících po dobu osmi měsíců. Stát přitom nenamítal, že by existovaly jakékoliv překážky,

které by mu bránily v uvedení věci do původního stavu.

V květnu letošního roku štrasburský soud v odpovědi na otázku Výboru ministrů došel s ohledem na výše zmíněné jednomyslně k závěru, že Ázerbájdžán selhal při plnění povinností, které pro něj z Úmluvy vyplývají, a nedostal tak svým závazkům. K tomuto druhotnému rozsudku o nesplnění přistoupil historicky poprvé. Faktem nicméně zůstává, že stále neexistují účinné prostředky, které by umožnily zajištění výkonu rozhodnutí štrasburského soudu. A soud tak spoléhá na diplomatický tlak a spolupráci státu.

Zdroje

Dzehtsiarou, Kanstantsin. How many judgments does one need to enforce a judgment? The first ever infringement proceedings at the European Court of Human Rights. Strasbourg Observers. 4. 6. 2019 (<https://strasbourgoobservers.com/2019/06/04/how-many-judgments-does-one-need-to-enforce-a-judgment-the-first-ever-infringement-proceedings-at-the-european-court-of-human-rights/>).

Dzehtsiarou, Kanstantsin. Mammadov v. Azerbaijan: It Is about Effectiveness of the Strasbourg System. Strasbourg Observers. 15. 6. 2018 (<https://strasbourgoobservers.com/2018/06/15/mammadov-v-azerbaijan-it-is-about-effectiveness-of-the-strasbourg-system/>).

Rozsudek ESLP ve věci Ilgar Mammadov v. Azerbaijan [GC] (Infringement proceedings) - 15172/13 ze dne 29. 5. 2019 ([https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["002-12484"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)).

Rozsudek ESLP ve věci Ilgar Mammadov v. Azerbaijan [GC] - 15172/13 ze dne 22. 5. 2014 ([https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"itemid":\["001-144124"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)).

Fotografie

[1] Uvalení vazby bez legitimních důvodů, autor: Thomas Hawk, 28. 3. 2013, zdroj: Flickr, CC BY-NC 2.0.

[2] Nejvyšší soud Ázerbájdžánu, Baku, autor: Francisco Anzola, 2015, zdroj: Flickr, CC BY 2.0.

SLEDUJTE AKCE CENTRA A DALŠÍCH INSTITUCÍ

Naše aktivity naleznete zde.

Sekce „Chystá se“ přibližuje, co plánují jiné instituce. Zobrazte ji zde.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Vedoucí sekce: Nela Černotová

USA zpřísňují potratovou politiku

Aneta Boudová

První polovina tohoto roku patřila v USA tématu potratové politiky. Mnoho států, zejména z jihu a středozápadu, se rozhodlo pro značné zpřísnění potratové politiky, v případě Alabamy až pro úplný zákaz. Jedním z cílů této politiky je zvrátit čtyřicet let staré rozhodnutí Nejvyššího soudu, které zakotvilo právo ženy na potrat jako právo základní.

Případ *Roe vs. Wade* z roku 1973 představuje jeden z nejkontroverznějších soudních případů Nejvyššího soudu v historii USA. Ten se v něm zastal ženy, která tvrdila, že byla znásilněna a žádala o provedení potratu ve státě Texas.[1] Texaské zákony však potrat úplně zakazovaly a žena se tak obrátila na soud. Příklad se dostal až k Nejvyššímu soudu, který rozhodl, že bylo porušeno její právo na soukromí a právo na potrat zakotvil jako právo základní. Díky tomu je v současnosti potrat legální ve všech státech, a to do doby, dokud není dítě životaschopné mimo tělo matky.

Legalita je jedna věc, avšak reálný přístup k takovému lékařskému zákroku je věc zcela odlišná. Dle Amnesty International je v některých státech potrat systematicky zneprístupňován, například skrze vysoké ceny zákroku či minimum lékařských zařízení, kde by k němu mohlo dojít. Ženy tak často musí za interrupcí cestovat několik hodin a zaplatit velmi vysoké částky. K tomu některé státy kladou nároky i na samotná zařízení, například skrze speciální a zbytečné technické parametry budov či parkovišť. Zákon tak sice prozatím umožňuje potrat provést, faktické okolnosti mu však často brání.

Role konzervativní většiny

K tomu, aby mohlo být rozhodnutí *Roe vs. Wade* zvráceno, jsou zapotřebí dvě věci. Nejdříve je nutné, aby se některý z případů týkající se protipotratové politiky dostal až k Nejvyššímu soudu. Poté je třeba, aby Nejvyšší soud disponoval konzervativní většinou. Právě tu získal minulý rok poté, co byl

Žena protestující proti zákazu potratů [1]

do funkce soudce jmenován konzervativní Brett Kavanaugh jako nástupce liberálnějšího Anthonyho Kennedyho.

Zákonodárcům z jednotlivých států dosud vychází i jejich plán dostat k Nejvyššímu soudu jeden ze svých zákonů. Ani jeden z nich dosud nenabyl účinnosti a většina z nich byla pozastavena rozhodnutími státních soudů na základě žalob často podaných lidskoprávními organizacemi. Zákonodárci nyní mají možnost se v jednotlivých případech odvolat a přes odvolací soud dostat svůj zákon až k soudu Nejvyššímu.

Nejpřísnější Alabama

Jak již bylo uvedeno, státy, které zavedly protipotratové zákony, jsou zejména státy z jihu či středo-

Nejvyšší soud USA [2]

západu USA. Jedná se například o Alabamu, Missouri, Mississippi, Louisianu nebo Ohio. Avšak pouze v Alabamě přijali zákonodárci zákon, který potraty úplně zakazuje. Jedinou výjimkou jsou situace, kdy je život matky v důsledku těhotenství v nebezpečí anebo pokud se prokáže, že dítě by se narodilo mrtvé. Doktorům, kteří by i přes zákaz zákrok provedli, hrozí až doživotní vězení.

Potrat byl doposud jedinou výjimkou z alabamských zákonů, které považují plod v každé fázi svého vývoje za člověka. V praxi to zjistila i mladá Američanka Marsha Jones, která byla obviněna ze zabití svého nenarozeného dítěte. Jones totiž ve svém pátém měsíci těhotenství vyvolala hádku při které byla postřelena do břicha. Trestně stíhána však vedle střelce byla i ona, a za oběť bylo považováno pouze její nenarozené dítě. Nutno dodat, že podobný přístup k nenarozenému dítěti jako oběti při spáchání násilí na těhotné ženě má ve svých trestních předpisech 38 amerických států.

Heartbeat bills

Ostatní státy přijaly o něco mírnější potratovou politiku, tzv. heartbeat bills. Jedná se o zákony, které zakazují potrat od doby, kdy lze u plodu rozeznat srdeční tep. To lze již okolo šestého týdne od početí, tedy v době, kdy mnoho žen o svém těhotenství ještě ani netuší. Mnoho odborníků se však shoduje, že v této době se nejedná o srdeční tep jako takový, ale pouze o stahy tkáně, ze které se srdce teprve vyvine.

Ve státech Missouri, Mississippi, Louisiana nebo Ohio je zároveň zakázáno udělení výjimky pro případ incestu či znásilnění. V Georgii je tato výjimka možná, ale jen pokud žena zároveň podá na pachatele trestní oznámení. Tyto zákony také zavádí tresty pro doktory, kteří by případnou interrupci provedli.

Důsledky restriktivní politiky

Na otázku, zda se zákazy nebo přísná omezení potratů rovnají i faktickému konci jejich provádění, odpovídá mnoho studií, ale i reálných případů záporně. Jedním z hlavních důsledků restriktivní potratové politiky je zvýšená úmrtnost a počet zdravotních komplikací při nelegálně prováděných potratech často za nehygienických podmínek či osobami bez lékařského vzdělání. Ženy nepřestanou vyžadovat potraty, pouze si najdou jinou cestu, jak je provést.

Odstrašující případy lze v této věci nalézt v některých zemích Latinské Ameriky. Jedním z nich je případ z Dominikánské republiky známý jako „Esperancita“. Esperancita byla dívka, které byla diagnostikována leukémie v době, kdy byla v sedmém

Protest na podporu zákazu potratů [3]

Ilustrační foto [4]

týdnu těhotenství. Zákony Dominikánské republiky zakazují potraty a aby nebyl poškozen plod, lékaři odmítli dívce poskytnout chemoterapii. Dívka krátce na to ve svých šestnácti letech zemřela.

Potrat byl v Dominikánské republice zakázán i jedenáctileté dívce, která byla znásilněna. Další ženě v Hondurasu hrozí celoživotní trest, jelikož je podezřelá z nelegálního provedení potratu, ačkoliv potratila samovolně. O svém těhotenství totiž nevěděla a do nemocnice přišla se silnými bolestmi břicha. Doktoři na základě mylného předpokladu, že se žena sama pokusila uměle přerušit své těhotenství, zavolali policii a ta ženu odvedla z nemocnice již v poutech.

Tyto případy ukazují, že život ve společnosti, kde jsou potraty zakázány, je mnohem nebezpečnější a nákladnější, než se může odpůrcům potratů na první pohled zdát. Zákaz většinou nevede k výraznějšímu snížení počtu uměle přerušovaných těhoten-

ství, pouze je přesouvá do ilegality a tím ztíží život mnoha ženám. Dle statistiky výzkumného střediska Guttmacher Institute z roku 2018 zemře na následky neprofesionálně provedeného potratu ročně téměř 23 tisíc žen po celém světě. Samotný prezident Donald Trump, patřící tradičně do konzervativní skupiny politiků, se nechal slyšet, že výjimky pro případy incestu, znásilnění a ohrožení matky by měly být uděleny.

Jak již bylo uvedeno, v současné době jsou potraty ve všech státech stále legální, protipotratové zákony zatím nejsou v účinnosti, jelikož byly pozdrženy soudy jednotlivých států federace. Momentálně se tak vyčkává, jak se budou vyvíjet jednotlivá soudní řízení a zda se některý ze státních zákonů dostane na úroveň Nejvyššího soudu. Zároveň se očekává, že postoj k protipotratovým zákonům bude jedním ze silných témat nadcházejících prezidentských voleb v roce 2020.

Poznámky

[1] Žena později uvedla, že znásilněna nebyla, pouze tím chtěla ulehčit svou cestu k potratu.

Zdroje

- Amnesty International. (2019, 11. června). Abortion laws in the US – 10 things you need to know. Amnesty International. (<https://www.amnesty.org/en/latest/news/2019/06/abortion-laws-in-the-us-10-things-you-need-to-know/>).
- Guttmacher Institute. (2018, březen). Induced Abortion Worldwide. Guttmacher Institute. (<https://www.guttmacher.org/fact-sheet/induced-abortion-worldwide>)
- Klasing, Amanda. (2019, 27. června). Alabama Law Finds Another Pregnant Woman to Punish. Human Rights Watch. (<https://www.hrw.org/news/2019/06/27/alabama-law-finds-another-pregnant-woman-punish>).
- Mervosh, Sarah. (2019, 27. června). Alabama Woman Who Was Shot While Pregnant Is Charged in Fetus's Death. New York Times. (<https://www.nytimes.com/2019/06/27/us/pregnant-woman-shot-marshae-jones.html?smid=fb-nytimes&smtyp=cur>).
- Law, Tara. (2019, 2. července). Here Are the Details of the Abortion Legislation in Alabama, Georgia, Louisiana and Elsewhere TIME. (<https://time.com/5591166/state-abortion-laws-explained/>).
- Wurth, Margaret. (2019, 10. června). What Life is Like When Abortion is Banned. Human Rights Watch. (<https://www.hrw.org/news/2019/06/10/what-life-when-abortion-banned>).

Fotografie

- [1] Žena protestující proti zákazu potratů, autor: American Life League, zdroj: Flickr CC BY-NC 2.0
- [2] Nejvyšší soud USA, autor: Matt Wade, zdroj: Flickr CC BY-SA 2.0
- [3] Protest na podporu zákazu potratů, autor: American Life League, zdroj: Flickr CC BY-NC 2.0
- [4] Ilustrační foto, autor: David, zdroj: Flickr CC BY-NC 2.0

Porážka Erdoganovy strany. Opakované volby v Istanbulu opět vyhrála opozice.

Martin Pracný

Červnové opakované volby starosty Istanbulu vyhrál kandidát opoziční Lidové republikánské strany Ekrem Imamoglu, který tak potvrdil své vítězství z březnových voleb, jež byly anulovány.

Ekrem Imamoglu vyhrál volby se ziskem 54,21 % hlasů. Jeho soupeř Binali Yildirim kandidující za vládní Stranu spravedlnosti a rozvoje (AKP) prezidenta Recepta Tayyipa Erdogana, obdržel 44,99 % hlasů. Opoziční kandidát tak vyhrál o více než 800 tisíc hlasů, což je obrovský rozdíl oproti výsledku březnových anulovaných voleb. V těch vyhrál Imamoglu pouze o 13 tisíc hlasů.

Při obou volbách se účast pohybovala okolo 84 % z celkového počtu 10,5 milionu oprávněných voličů. Binali Yildirim svému protějšku pogrataloval k vítězství a v souvislosti s vítězstvím opozice zdůraznil, že demokracie v Turecku stále funguje. Imamoglu své opakované vítězství označil za nový začátek a prohlásil, že je připraven konstruktivně spolupracovat s Erdoganem.

Post starosty vykonával Imamoglu po březnových volbách pouze tři týdny. Výsledky voleb vládní strana AKP napadla stížností. Těto stížnosti Ústřední volební komise vyhověla. Došlo tak k anulování výsledků voleb a ustanovení nového termínu konání opakovaných voleb. AKP ve stížnosti neregulérnost březnových voleb odůvodnila tím, že došlo ke krádeži hlasů a mnoho osob, jež byly odpovědné za průběh voleb ve volebních místnostech, k výkonu této funkce nebylo oprávněno. Zrušení výsledků voleb bylo terčem ostré kritiky jak domácí opozice, tak západních spojenců Turecka, kteří upozorňovali na znepokojení ohledně zásahů do právního státu. Zrušení voleb mělo také dopad na tureckou liru, která po oznámení opakování voleb oslabila.

Volby istanbulského starosty mají vliv na celostátní tureckou politiku

Volby v Istanbulu mají mnohem větší význam, než by se na první pohled mohlo zdát. Nejedná se pou-

Turecký prezident Recep Tayyip Erdogan [1]

ze o místní volby, ale samotný výsledek voleb má vliv na celostátní tureckou politiku. Istanbul je pro turecké politické strany důležitým místem. Jedná se totiž o největší turecké město s přibližně 15 miliony obyvateli. To znamená, že v Istanbulu žije necelá pětina z 82 milionů obyvatel Turecka. Istanbul je také obchodním centrem země.

Vítězství opozice ukončilo sedmnáctiletou vládu AKP v Istanbulu. Strana prezidenta Erdogana utrpěla opakovanou volební porážku. Podle názorů politických expertů by porážka mohla vést k oslabení Erdoganovy moci, která se donedávna jevila jako neotřesitelná. Sám Erdogan před volbami prohlásil: „Kdo prohraje v Istanbulu, ztratí Turecko“.

Nový starosta Istanbulu Ekrem Imamoglu [2]

Komunální březnové volby znamenají pro Erdogana, který je u moci od roku 2003, politické zemětřesení. AKP ztratila moc ve třech největších tureckých městech - v Ankaře, Istanbulu a Izmiru. Prohra v Istanbulu je pro Erdogana zvláště bolestivá, jelikož tam v 90. letech 20. století jako starosta nastartoval svou politickou kariéru, od níž se odrazil do národní turecké politiky a stal se premiérem a posléze prezidentem.

Podle analytiků by ztráta Istanbulu mohla mít také vliv na přeorientování zahraniční politiky vládní strany zpátky k západním zemím. Turecko nyní balancuje ve své zahraniční politice mezi Ruskem a Spojenými státy. Vztahy Turecka se Spojenými státy jsou ale v poslední době vyostřené. Turecko, které je členem NATO, totiž jedná s Ruskem o nákupu ruských obranných raket. S tím nesouhlasí Spojené státy, které pohrozily uvalením sankcí na Turecko v případě dohody s Ruskem.

Zdroje

- Sariyuce, Isil; Kottasová Ivana. (2019, 24. června). Istanbul election rerun won by opposition, in blow to Erdogan. CNN. (<https://edition.cnn.com/2019/06/23/europe/turkey-istanbul-mayor-election-intl/index.html>).
- McKernan, Berthan. (2019, 23. června). Erdoğan party defeated in controversial rerun of Istanbul mayoral poll. The Guardian. (<https://www.theguardian.com/world/2019/jun/23/erdogan-faces-scrutiny-once-more-as-istanbul-goes-back-to-the-polls>).
- Lowen, Mark. (2019, 24. června). Istanbul mayoral vote: Is 'disastrous' loss beginning of Erdogan's end?. BBC. (<https://www.bbc.com/news/world-europe-48744733>).
- Hincks, Joseph. (2019, 24. června). 'People Could Feel That I Was Sincere.' How Istanbul's Elections Turned Into a Heavy Defeat for President Erdogan. TIME. (<https://time.com/5613031/istanbul-elections/>).

Fotografie

- [1] Turecký prezident Recep Tayyip Erdoğan, autor: Minister-president Rutte from Nederland, Wikimedia Commons, CC BY-SA 2.0
- [2] Nový starosta Istanbulu Ekrem Imamoglu, autor: MHIMR, Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0

Nútená práca pacientov liečených na závislosti v USA

Dominika Beňková

Neziskové centrum pre liečenie závislostí čelí obvineniu z nútenia svojich pacientov do práce v komerčných firmách bez nároku na honorár. Problém sa prehĺbil na federálnu úroveň a bude prejednávaný súdmi v Texase a Louisiane.

Centrum pre liečenie závislosti prevádzkované nadáciou Cenikor poskytuje v dvoch amerických štátoch, Louisiane a Texase okrem dobrovoľnej odvykacej liečby aj alternatívu k väzeniu pre drogovu závislých, ktorí spáchali trestný čin. Centrum nadácie Cenikor je financované štátom a poskytuje odvykací program s kladnými výsledkami, ktorý môže byť buď absolvovaný dobrovoľne alebo tiež doporučený štátom v bežnom súdnom konaní.

V máji tohoto roku Centrum pre investigatívne vyšetrovanie Reveal prednieslo správu o tom, ako Cenikor posielala svojich pacientov na nútené práce do známych amerických komerčných firiem. Nútené práce sa na základe správy týkali viac než troch stoviek firiem a stoviek tisíc pacientov. Pacienti pracovali napríklad v obchodnom reťazci Walmart či rafinériách Exxon a Shell.

Ilustračná fotka [1]

Budova spoločnosti Cenikor [2]

Nútená práca v nepriaznivých podmienkach

Pacienti liečebne uviedli, že v rámci terapie pre drogovu závislých pracovali 40 – 60 hodín týždenne, často až 10 hodín denne, a to bez nároku na odmenu. Zvyčajne vykonávali fyzicky náročnú pracovnú činnosť ako presúvanie ťažkých krabíc v sklade či budovanie ropných plošín pre známe rafinérie v teplotách presahujúcich 40 stupňov. Okrem toho boli práce často vykonávané v nebezpečnom pracovnom prostredí, ktorého dôsledkom boli opakované zranenia pracovníkov. Viac než 20 pacientov bolo počas práce ťažko poranených, jeden pacient utrpel smrteľné zranenia. V prípade odmietania práce mali byť pacienti slovne napádaní personálom, ktorý sa im často v prípade nesplnenia podmienok alternatívneho trestu vyhrožoval prepustením z programu alebo odnatím slobody.

Mimo nútenej práce sa pacienti sťažovali tiež na neprofesionálne správanie zamestnancov centra, nedostačujúci liečebný program pre drogovu závislých či slabú hygienu v zariadeniach. Nadácia má aj svojich priaznivcov, niektorých dokonca z radu pacientov, ktorí sú na strane centra a dokazujú, že centrum ich zbavilo závislosti a pomohlo im v návrate do normálneho života.

Terapia [3]

Nadácia Cenikor odmieta obvinenia

Cenikor sa obhajuje, že mzda, ktorá nie je pacientom vyplácaná, pokrýva výdaje spojené s ich pobytom v liečebni, a tak centrum nijako neporušuje zákony. Obviňovanie z moderného otroctva označuje za skreslené a vykonštruované. Počas prvého dňa pobytu sa všetci pacienti dobrovoľne vzdávajú nárokov na odmenu. Podľa zistení vyšetrovania centrom Reveal, nadácia na pracovných zmluvách získala v minulom roku viac než 7 miliónov dolárov.

Prípád sa už dostal pred federálny súd, kde je s nadáciou Cenikor vedený civilný spor pre nedodržanie pracovného práva a porušovanie základných ľudských práv. Americké pracovné právo stanovuje minimálnu mzdu, ktorá musí byť vyplatená zamestnancom a taktiež určuje povinnosť zamestnávateľa, preplatiť všetky nadčasy. Nadáciu žalujú bývali pacienti, ktorí požadujú vrátenie mzdy za odpracované hodiny. Liečebňa prešla v posledných mesiacoch štátnou kontrolou, ktorá nenašla žiadne porušovanie zákonov a povolila chod organizácie.

Niekoľko spoločností vypovedalo zmluvy s pacientmi centra, iné čakajú na právoplatný rozsudok. Gubernátori štátov Louisiana aj Texas prejavili znepokojenie nad celou situáciou a verejne podporili dodržiavanie ľudských práv v organizáciách pre

drogovo závislých. Chod centra pre liečenie závislostí do skončenia súdneho konania na federálnej úrovni nie je zatiaľ narušený a liečebné programy pokračujú podľa doterajších štandardov.

Zdroje

- Harris, Amy Julia, Walter Shoshana. 2019. They worked in sweltering heat for Exxon, Shell and Walmart. They didn't get paid a dime. Revealnews. <https://www.revealnews.org/article/they-worked-in-sweltering-heat-for-exxon-shell-and-walmart-they-didnt-get-paid-a-dime/>
- Karlin, Sam, 2019. Rehab center Cenikor, facing claims of 'indentured servitude,' had ties to top Louisiana officials. The Advocate. 20.5.2019 https://www.theadvocate.com/baton_rouge/news/politics/legislature/article_51daab5e-78de-11e9-a137-df22f3b4afcf.html
- Walter, Shoshana. 2019. Drug rehab faces investigations into labor practices and Medicaid fraud. Revealnews. 16.5.2019 <https://www.revealnews.org/article/drug-rehab-faces-investigations-into-labor-practices-and-medicaid-fraud/>
- Einbinder, Nicole. 2019. A national drug rehab program sends patients struggling with addiction to work for free at some of the country's biggest companies. 24.4.2019. Insider. <https://www.insider.com/a-national-drug-rehab-program-has-sent-patients-to-work-for-free-in-deplorable-conditions-2019-4>

Fotografie

- [1] Ilustračná fotka, autor: Ruchindra Gunasekara, Unsplash
- [2] Budova spoločnosti Cenikor, autor: Egoins48, Wikimedia Commons, CC-BY-SA-3.0
- [3] Terapia, autor: rebcenter-moscow.ru, Wikimedia Commons, CC-BY-SA-4.0

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce: Lucie Nechvátalová

Trest smrti – má stát právo zbavit člověka života?

Aneta Frodlová

Celosvětový vývoj směřuje k úplnému zrušení absolutního trestu, i přesto se v některých zemích stále používá. Trest smrti byl v našem trestním právu zakotven za první republiky i minulého režimu, v 90. letech došlo k jeho zrušení. Jaké je veřejné mínění o používání trestu smrti nyní? Má trest smrti ve společnosti 21. století místo?

Dle zprávy Amnesty International se počet výkonů trestu smrti napříč světem snižuje. V roce 2018 bylo zaznamenáno minimálně 690 poprav,[1] což znamená pokles o 31 % ve srovnání s rokem 2017, a je to nejméně za uplynulých deset let. Toto snížení je zapříčiněno poklesem výkonů trestu smrti v zemích, v nichž se vyskytuje nejčastěji, jedná se například o Írán, Irák, Pákistán a Somálsko.

Ačkoli počty trestů smrti ve srovnání s uplynulými léty klesají, stále existují země, které jdou proti tomuto pozitivnímu trendu. Například Thajsko vyneslo svůj první rozsudek smrti od roku 2009. Dále se jedná například o Bělorusko, Japonsko, Singapur, Jižní Súdán, USA, Egypt, ve kterých byl zaznamenán nárůst trestů smrti ve srovnání s předchozími roky.

Na druhou stranu jsou země, které učinily významné kroky ke zrušení absolutního trestu. Burkina Faso v červnu roku 2018 odstranila trest smrti ze svého právního řádu. V únoru stejného roku prezident Gambie vyhlásil zákaz užívání trestu smrti a v září se země stala stranou druhého Opčního protokolu k Mezinárodnímu paktu o občanských a politických právech, jehož cílem je zrušení trestu smrti. Pozitivní kroky učinila rovněž Malajsie a americký stát Washington, v němž byl trest smrti v únoru minulého roku prohlášen za protiústavní.

Tyto pozitivní kroky podpořilo na mezinárodní úrovni i Valné shromáždění OSN, jež přijalo v prosinci roku 2018 usnesení, které se setkalo s rekordně vysokou podporou. Usnesení vyzývá státy k zave-

Ilustrační foto [1]

dení moratoria na používání trestu smrti a k jeho následnému zrušení.

Důvody, pro které je trest smrti ukládán, se napříč světem liší. V Saudské Arábii, Číně či Singapuru je ukládán za drogové delikty. V Číně, Vietnamu nebo Íránu za ekonomické trestné činy, jako je například korupce. V zemích jako je Libanon, Severní Korea, Palestina či Saudská Arábie může být trest smrti uložen za trestné činy proti státu, jedná se například o špionáž nebo spolupráci s nepřitelem.

Způsoby výkonu absolutního trestu jsou rovněž v různých částech světa odlišné. Ve Spojených státech amerických je trest smrti vykonáván elektrickým proudem nebo smrtící injekcí, tento způsob je rovněž používán v Thajsku či Číně. V Saudské Arábii je vykonáván setnutím hlavy. Dalším způsobem, který je užíván například v Afganistánu, Botswaně nebo Egyptě, je oběšení. V Číně, Bělorusku nebo Severní Koreji je trest smrti vykonáván zastřelením. V roce 2018 byly v Íránu zaznamenány dva případy, kdy byl trest smrti vykonán ukamenováním.

Sídlo OSN [2]

Od první republiky až po současnost

Za trvání první republiky bylo možné uložit trest smrti, ač se o jeho zachování vedly rozsáhlé diskuse. Sám první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk byl velkým odpůrcem absolutního trestu a za trvání svého úřadu vyhověl více než 400 žádostem o udělení milosti. I přesto byl nucen pod tlakem veřejnosti podepsat několik rozsudků, jež ukládaly trest smrti.

Během Protektorátu Čechy a Morava se situace výrazně lišila od první republiky. Za trvání druhé světové války byla v pražské věznici na Pankráci zřízena místnost, v níž nacisté popravovali gilotinou v období od dubna 1943 do dubna 1945. S těly popravených osob bylo následně zacházeno naprosto nehumánně a bez jakékoli úcty, což platí i pro poválečné období v Československu.

Po skončení druhé světové války byly zřízeny mimořádné lidové soudy a v období od roku 1945 do 1948 vynesly více než 730 rozsudků smrti. Další smutnou kapitolou jsou politické procesy, které následovaly po komunistickém puči v roce 1948. Za jejich trvání bylo mnoho osob odsouzeno a následně popraveno. Stejně jako za nacistické okupace sloužil trest smrti k likvidaci nepohodlných osob a byl to prostředek upevnění moci ve státě. Trest smrti byl v tomto období vykonáván oběšením nebo, v době zvýšeného ohrožení státu, zastřelením.

V roce 1956 došlo k novelizaci trestního zákoníku. Došlo k zúžení skutkových podstat, za které bylo

možné udělit trest smrti a bylo rovněž zakotveno, že trest smrti je fakultativní. Rozsudek, který trest smrti ukládal, musel být přezkoumán.

V následujících letech došlo k dalším změnám, které se dotkly ukládání absolutního trestu. Novelizace v roce 1961 zavedla, že trest smrti lze uložit pouze výjimečně a pouze tehdy, pokud je tak výslovně stanoveno ve zvláštní části tehdejšího trestního zákoníku. K uložení absolutního trestu musely být splněny následující podmínky: „*mimořádně vysoký stupeň nebezpečnosti trestného činu a zároveň nutnost účinné ochrany společnosti nebo nemožnost, že by na pachatele bylo možno výchovně působit trestem odnětí svobody*“.

V roce 1973 došlo k poslední změně týkající se trestu smrti, která zavedla možnost jeho nahrazení výjimečným trestem odnětí svobody od 15 do 25 let. Právní úprava absolutního trestu poté zůstala neměnná až do jeho zrušení.

Absolutní trest byl v České a Slovenské Federativní Republice zrušen 1. července roku 1990, a to pro všechny trestné činy. Tato úprava je v souladu s článkem 6 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, který trest smrti výslovně zakazuje, a dále s mezinárodními závazky České republiky.

Má trest smrti v moderní společnosti místo?

Názory na tuto problematiku se liší napříč odborníky, ale také laickou veřejností. Zastánci trestu smrti

Elektrické křeslo [3]

nejčastěji užívají argument, že trest smrti má mít odstrašující účinek pro potenciální pachatele trestného činu. Ovšem tento argument je odborníky vyvrácen. Již Masaryk tvrdil, že trest smrti nemá tento zamýšlený efekt, a tudíž neovlivňuje zločinnost v tom smyslu, že by ji snižoval. Dle slov T. G. Masaryka „zločinec ve chvíli vraždy nemyslí na trest, ale na úspěch svého zlého činu“.

Tento argument vyvrací také výsledky průzkumů, které provedla OSN v letech 1988 a 1996. Týkaly se vztahu mezi počtem vražd a trestem smrti a dle jejich výsledků nevede trest smrti k žádanému odstrašujícímu účinku. Je důležité zmínit, že další průzkumy, které se touto problematikou zabývaly, neprokázaly, že by zrušení trestu smrti vedlo k nárůstu kriminality.

Dalším argumentem, který je užíván pro absolutní trest, je jeho ekonomická výhoda. Avšak je nutné říci, že trest smrti je ekonomicky výhodnější pouze za předpokladu, že je vykonán rychle. Na druhou stranu, pokud rozhodování o trestu smrti spojeno s řádnými zárukami, které mají zabránit jeho zneužití či odsouzení nevinného, pak je soudní jednání delší a nákladnější, než odsouzení k trestu

odnětí svobody. Pokud je hlavním účelem absolutního trestu odplata pachateli trestného činu, nikdy nebude existovat stoprocentní záruka, že nedojde k potrestání nevinného člověka a v takových případech k naplnění tohoto účelu nedojde.

Závěr

Otázka, zda je trest smrti v dnešní době přijatelný či nikoli, je velmi citlivá a společnost se na jednoznačné odpovědi nemůže shodnout již přes několik desítek let. Při bádání nad účinností absolutního trestu je nutné zvážit to, že se jedná o konečné řešení určité věci, které je nezměnitelné a nikdy zde nebude jistota, že nedojde k popravě nevinné osoby. Trest sám o sobě má mít na pachatele trestného činu výchovný efekt a rovněž má působit preventivně jak na pachatele, tak na zbytek společnosti. Ani jednu z těchto funkcí trest smrti neplní. V moderní společnosti by se stát měl zaměřit spíše na potlačování patologických jevů ve společnosti, které představují příčiny páchání trestných činů.

Poznámky

[1] Toto číslo nezahrnuje Čínu, jelikož tyto údaje jsou zde označeny za státní tajemství.

Zdroje

- Liška, O. a kolektiv, Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918 – 1989, 2. vydání, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006. Dostupné na: [file:///C:/Users/u%C5%BEivatel/Downloads/Se%C5%A1it_02_-_druh%C3%A9_vyd%C3%A1n%C3%AD%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/u%C5%BEivatel/Downloads/Se%C5%A1it_02_-_druh%C3%A9_vyd%C3%A1n%C3%AD%20(2).pdf)
- Amnesty International Global Report: Death Sentences and Executions 2018. Dostupné na: <https://www.amnesty.cz/data/file/4490-death-sentences-and-executions-2018-report-web-version.pdf?version=1553725050>
- Rezoluce Valného shromáždění A/RES/73/175, 23. ledna 2019. Dostupné na: <https://undocs.org/en/A/RES/73/175>
- Moving Away from the Death Penalty: Arguments, Trends and Perspectives. United Nations. New York 2014. Dostupné na: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/DeathPenalty/MovingAwayDP.pdf>
- Tisková zpráva Centra pro výzkum veřejného mínění: Postoje občanů k trestu smrti - květen 2019. Dostupné na: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/ostatni/negativni-jevy-bezpecnost/4960-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2019>

Fotografie

- [1] Ilustrační fotografie, autor: AJEL, datum pořízení: 30. září 2016, pixabay, CC0 Creative Commons.
- [2] Sídlo OSN, autor: United Nations Photo, datum pořízení: 30. prosince 2005, flickr, CC BY-NC-ND 2.0.
- [3] Elektrické křeslo, autor: PublicDomainPictures, datum pořízení: 24. prosince 2012, pixabay, CC0 Creative Commons.

Milion chviliek pro demokracii na pražské Letné

Eva Dokoupilová

Koncem června Českou republikou rezonovala demonstrace v Praze na Letné. Česká i zahraniční média ji označila za největší a nejdůležitější od roku 1989. Šlo o vyvrcholení série demonstrací občanů, kteří jsou nespokojeni s vládou současného premiéra Andreje Babiše (ANO 2011). Co demonstrace odstartovalo, kdo je pořádal a jaké to bude mít důsledky na aktuální politickou situaci?

Projekt Milion chviliek

Spolek Milion chviliek si klade za cíl „*[p]odporu a kultivaci demokratické kultury, občanské angažovanosti a veřejné diskuse v České republice.*“ Impulsem pro jeho vznik byla Smlouva Andreje Babiše s občany ČR, která byla rozesílána do schránek českých domácností před parlamentními volbami roku 2017. Následně členové spolku vyzvali nově zvoleného premiéra, aby dodržoval své předvolební sliby,^[1] avšak ten odmítal jakýkoli dialog. Byla proto spuštěna výzva *Chvilka pro rezignaci*, která měla za cíl sesbírat milión podpisů a donutit premiéra k rezignaci.

V reakci na nezískání důvěry první Babišovy vlády a obtíže při sestavování vlády druhé, bylo spolkem v dubnu 2018 svoláno protestní shromáždění *Za slušného premiéra a slušnou vládu*. Přípravovaná druhá podoba Babišovy vlády, jež počítala s podporou poslanců KSČM, popudila demonstranty k opětovnému vyjítí během května a června do ulic, jak na Václavském náměstí v Praze, tak i po celé České republice. Avšak i přes protesty byla vláda jmenována, a komunistům byla tudíž poprvé od sametové revoluce roku 1989 poskytnuta možnost ovlivňovat vedení státu. Další demonstrace proběhly v listopadu 2018, kdy se objevily nové okolnosti v kauze Čapí hnízdo a v médiích se objevil případ možného únosu Babišova syna na Krym.

Od dubna letošního roku proběhlo několik desítek demonstrací s názvem *Nejsme slepí*, které byly reakcí na jmenování nové ministryně spravedlnosti Marie Benešové. Série byla završena demonstrací *Je to na nás!*, konanou dne 23. června na Letné, které se

Andrej Babiš [1]

zúčastnilo na 283 tisíc občanů,^[2] díky čemuž se stala demonstrace největší v historii republiky od pádu komunistického režimu v roce 1989. Milion chviliek naplánovalo příští demonstraci na 16. listopadu letošního roku, tudíž v předvečer 30. výročí od sametové revoluce.

Z počátku snaha o donucení premiéra dodržovat své předvolební sliby nyní přerostla v celorepublikový nátlak na jeho odstoupení, a to zejména kvůli jeho trestnímu stíhání, střetu zájmů jeho bývalé firmy Agrofert a podle spolku jeho „*osekávání demokratických institucí*“.

Kauzy premiéra Andreje Babiše

V roce 2015 bylo podáno trestní oznámení ve věci čerpání dotace od Evropské unie na projekt Čapí hnízdo. Dle oznámení čerpal koncern Agrofert do-

Demonstrace na Letné [2]

tace Unie určené pro malé a středně velké firmy, aniž by do této kategorie spadal. Před sepsáním žádosti o dotace přepsal Babiš akcie Čapího hnízda na anonymní akcie a po uplynutí pětiletého období pro čerpání dotací bylo Čapí hnízdo opět převedeno nazpět pod holding Agrofert. Důvodem podezření je možnost čerpání účelové dotace z evropských fondů určené pro malý podnik, kterým by však Čapí hnízdo pod holdingem Agrofertu nebylo, a proto došlo k údajnému účelovému převedení na anonymní akcie. Později se ukázalo, že akcie vlastnili Babišovy děti a bratr jeho partnerky.

V roce 2017 vydala Poslanecká sněmovna Andreje Babiše a Jaroslava Faltýnka Policii ČR k trestnímu stíhání pro podezření z dotačního podvodu,[3] avšak poté, co oba znovu nabyli poslaneckou imunitu ve volbách do poslanecké sněmovny, bylo stíhání přerušeno. Policie musela tudíž znovu zažádat o jejich vydání, ke kterému došlo v lednu 2018.

Případ prošetřoval i Evropský úřad pro boj proti podvodům (OLAF), který ve své zprávě potvrdil vazby mezi Čapím hnízdem a Agrofertem, a potvrdil, že činy v této kauze mohou být stíhány jako porušení § 212 a § 260 českého trestního zákoníku. Pro porušení národního i unijního práva byla určena částka z dotačního programu,[4] která musí být Unii navrácena v plné výši. Premiér Babiš označil kauzu za *politický komplot a kampaň vůči jeho osobě*.

Na konci roku 2018 zaslal na kriminalistický ústav syn Andreje Babiše dopis, ve kterém tvrdil, že je držen na Krymu proti své vůli. Byl tam poslán svou psychiatrickou údajně pro to, aby nemohl vypovídat v právě prošetřované kauze Čapí hnízdo. Případ byl vyšetřován, avšak žádný únos nebyl po prošetření prokázán.

Jedním z dalších důsledků kauzy bylo také možné hlasování o nedůvěře Babišovy vlády na konci roku 2018. Opozice vyzvala premiéra k demisi, načež její stanovisko podpořil Senát, který požadoval pozastavení účasti Babiše ve vládě do doby uzavření kauzy Čapí hnízdo. Prezident Miloš Zeman prohlásil, že i kdyby byla premiérovi vyslovena nedůvěra, tak ho sám opět pověří sestavením nové vlády. Premiér Babiš následně opět označil celou situaci za kampaň proti jeho osobě a zneužití psychického stavu jeho syna a prohlásil: „*Nikdy neodstoupím, nikdy! Nech si to všichni zapamatují!*“.

Státní zástupce Šaroach momentálně zvažuje, zda podá obžalobu pro podvod s dotacemi, nicméně se doposud nerozhodl. V prošetřování případu daňových podvodů došlo nově k posunu, jelikož mluvčí pražské policie potvrdila, že „*[k]riminalisté ve věci zahájili úkony trestního řízení pro podezření z trestního činu krádež daně*.“ Vyšetřována je reklama ve výši 280 milionů, skrze kterou mělo Čapí hnízdo napomáhat Agrofertu ušetřit na daních a zároveň si tím zajistit vlastní existenci. Na možný podvod upo-

Čapí hnízdo [3]

zornil poprvé v roce 2014 německý finanční úřad. V roce 2015 v posudku o ekonomické situaci Čapího hnízda se podezření také objevilo, načež bylo dále zmíněné i ve zprávě od OLAF.

Kauza Marie Benešové

Marie Benešová vykonávala v letech 1999 až 2005 funkci nejvyšší státní zástupkyně. Nyní zastává post ministryně spravedlnosti, na který byla jmenována premiérem Babišem v dubnu letošního roku. V minulosti ministryní spravedlnosti již byla, a to v letech 2013-2014 ve vládě Jiřího Rusnoka.

Premiér Babiš jmenoval Benešovou na místo Jana Kněžíňka, který podal demisi premiérovi. O důvodu jeho odchodu panovaly však nejasnosti, proto Soudcovská unie vyzvala představitele vlády k objasnění Kněžíňkovy demise. Minář za Spolek Milion chviliek objasňuje, proč byla svolána protestní akce s názvem *Pochod za nezávislost justice* mimo jiné takto: „[výměna] zakládá pochybnosti, zda je v České republice dodržován princip rovnováhy státních mocí a zda nedochází k porušování principů právního státu.”

Jmenování Benešové také budí nevoli kvůli tomu, že se jedná o poradkyni v oblasti justice prezidenta Zemana a jeho dlouholetou spolupracovnici. Za vlády Rusnoka také sehrála roli v několika sporných případech.[5] Benešová je také považována za veřejnou spojenkyni premiéra, který ji jmenoval, jelikož v roce 2015 představila novelu zákona, která firmám ulehčuje vyhnout se trestnímu stíhání,[6] mezi které by mohl patřit právě i holding Agrofert.

Závěr

Jmenování Benešové jako ministryně spravedlnosti vyvolalo velké obavy ze zásahů do nezávislosti justice a složení soustavy státního zastupitelství skrze zásahy prezidenta Zemana. Spolek Milion chviliek dal premiérovi Babišovi najevo, že ve svých protestních shromážděních nezemane polevit. Naopak, požaduje konkrétní výsledky a ústupky, a to zejména ze strany premiéra Babiše.

Kauzy a nepokoje však neovlivní negativně pouze domácí politiku státu, nýbrž i tu zahraniční. O demonstracích na Letné se skrze prestižní média dozvěděl celý svět, což může mít za následek v krajním případě i omezení vlivu České republiky v mezinárodním prostředí. Při řešení domácích problémů klesá angažovanost Česka v zahraničních aktivitách, ať už v Evropské unii či v rámci Visegrádské skupiny, které Česko pro roky 2019-2020 předsedá. Stagnuje také demokratické zdokonalování českého státu či klesá důvěryhodnost České republiky jako partnera na mezinárodních fórech nebo v mezinárodních orgánech. V neposlední řadě by zajisté mělo ohrožení nezávislosti justice negativní dopad na členství České republiky v Radě OSN pro lidská práva 2019-2021.

Poznámky

- [1] Babiš ve své předvolební smlouvě sliboval, že bude „[p]odporovat a rozvíjet demokracii v České republice a chránit svobodu a důstojnost každého člověka, ...odmítnu všechny pokusy o destrukci nezávislého státního zastupitelství a soudnictví a budu vždy bojovat za vymahatelnost práva a rovnost lidí před zákonem.“
- [2] V České republice se uvádí počet demonstrantů 283 tisíc (<https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/na-letnou-prislo-283-tisic-lidi-uvadi-operator-a-vysvetluje/r~0c0dfddc966711e9bb450cc47a-b5f122/>) a zahraniční média píší o 250 tisícové účasti (<https://www.theguardian.com/world/2019/jun/23/czech-republic-protesters-demand-prime-ministers-resignation>).
- [3] § 212 trestního zákoníku.
- [4] Částka 1 647 676, 40 EUR odpovídá udělené dotaci od Evropského fondu pro regionální rozvoj.
- [5] Když hrozilo obnovení trestního stíhání v kauze Pavla Tykače, který měl údajně zpronevěřit přibližně jednu miliardu Kč z CS Fondů, podala ministryně Benešová v jeho prospěch stížnost. Přestože nakonec k této skutečnosti nedošlo, mohla stížnost způsobit uplynutí promlčecí lhůty a následně zastavení celého trestního řízení.
- [6] Novela byla přijata (183/2016 Sb.) a mění zákon č. 418/2011 o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Zákon se vztahuje na firmy stíhané například za korupci či manipulaci při veřejných zakázkách. Nově takovéto firmě stačí podle § 8 odstavec 5 prokázat, že vynaložila “veškeré úsilí” proti tomu, aby její zaměstnanci jednali protiprávně. Novela navíc zastavuje již probíhající kauzy (jako jsou Agrotec, Metrostav).

Brno: Pochod za nezávislost justice [4]

Zdroje

- Aktuálně.cz. 2018. VIDEO. Premiér Babiš: Nikdy neodstoupím, nikdy! Nech si to všichni zapamatují. (<https://video.aktualne.cz/z-domova/nikdy-neodstoupim-nikdy-nech-si-to-vsichni-zapamatuji-rika-p/r-102c89b4e98911e8b04aac1f6b220ee8/>)
- ANO bude líp. 2017. Smlouva Andreje Babiše s občany České republiky. (<https://www.anobudelip.cz/smlouva/>)
- Český rozhlas. 2018. V Praze lidé protestovali proti Babišovi. „Dav si zahuláka,“ okomentoval to president. Praha: dbr (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/capi-hnizdo-andrej-babis-mladsi-krym-jan-hamacek-milos-zeman_1811151028_dbr)
- Milion Chvilek. 2017-2019. O nás. (<https://www.milionchvilek.cz/o-nas>)
- Million Chvilek. 2017-2019. Stanoviska. (<https://www.milionchvilek.cz/stanoviska>)
- Neovlivni.cz. 2015. Benešová připravila právní kličku. Přitom hájí firmu, které se dotkne. Praha: S. Slonková (<https://neovlivni.cz/pripravila-pravni-klicku-pritom-haji-firmu-ktere-dotkne/>)
- Neovlivni.cz. 2017. Speciál: Seřadili jsme všechny větvičky Čapího hnízda. Praha. (<https://neovlivni.cz/special-capi-hnizdo-babis-agrofert-dotace/>)
- Neovlivni.cz. 2018. Policie řešila únos Andreje Babiše Juniora. Praha: S. Slonková (<https://neovlivni.cz/cervnovy-magazin-neovlivni-cz-police-resila-udajny-unos-andreje-babise-juniora/>)
- Neovlivni.cz. 2019. Kde se vzala analýza Benešové o stíhání na objednávku. Praha: S. Slonková (<https://neovlivni.cz/benesova-taji-analyzu-o-stihani-na-objednavku-jedna-uz-je-k-mani/>)
- Neovlivni.cz. 2019. Policie: Podezření z daňových úniků Čapího hnízda je vážné. Praha: S. Slonková (<https://neovlivni.cz/police-podezreni-z-danovych-uniku-capiho-hnizda-je-vazne/>)
- Neovlivni.cz. 2019. Stopy Zemanovy Mařenky. Zastaví Čapí hnízdo? Praha: S. Slonková (<https://neovlivni.cz/stopy-zemanovy-marenky-co-cekat-od-nove-sefky-justice/>)

- Respekt. 2019. Kauza Benešová je nezávadnější záležitostí od Babišova vstupu do politiky. Praha: A. Procházková (<https://www.respekt.cz/politika/kaucha-benesova-je-nezasadnejisi-zalezitosti-od-babisova-vstupu-do-politiky>)
- Trestní oznámení v kauze Čapí hnízdo v: Neovlivni.cz. 2015. Dokument: Co se píše v trestním oznámení na Babišovo Čapí hnízdo. Praha: Neo (<https://neovlivni.cz/dokument-co-se-pise-v-trestnim-oznameni-na-babisovo-capi-hnizdo/>)
- Vláda České republiky. 2019. Členové: Marie Benešová. Praha: Vláda ČR. (<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/marie-benesova-173279/>)
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- Zákon č. 183/2016 Sb.
- Závěrečná zpráva OLAF případ č. OF/2015/1348/B4. 2015. Brusel: OLAF v: Aktuálně.cz. Zveřejňujeme kompletní znění závěrečné zprávy OLAF o vyšetřování dotace na Farmu Čapí hnízdo. 2018. Praha: Economia (<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/zprava-olaf-capi-hnizdo-kompletni-andrej-babis/r-e4e4d5c-8f62111e7984d0cc47ab5f122/>)
- Zpráva o auditu operace č. 017/12/ROPSČ. Ministerstvo financí ČR Auditní orgán: KPGM Advisory, s.r.o. 2012. (<https://www.infoprovsechny.cz/request/5185/response/8088/attach/4/k%2011569.pdf>)

Fotografie

- [1] Andrej Babiš, autor: D. Sedlecký, 2015, zdroj: WikiCommons, CC-BY-SA-4.0.
- [2] Demonstrace na Letné, autor: K. Cevarov, 2019, zdroj: WikiCommons, CC-BY-SA-4.0.
- [3] Čapí hnízdo, autor: Richenza, 2018, zdroj: WikiCommons, CC-BY-SA-3.0.
- [4] Brno: Pochod za nezávislost justice, autor: Ben Skála - Benfoto, 2019, zdroj: WikiCommons, CC-BY-SA-4.0.

Zpráva ombudsmanky proti diskriminaci za rok 2018

Gabriela Štvrtňová

Diskriminace z důvodu věku, zubní péče lidí s mentálním postižením nebo soulad soukromého života s výkonem veřejné služby. Příklady témat, o kterých referuje veřejná ochránkyně lidských práv v České republice ve výroční zprávě o ochraně před diskriminací za rok 2018. Centrum pro čtenáře shrnulo pět zásadních témat, kterými se ombudsmanka v uplynulém roce zabývala.

Diskriminace starších lidí z důvodu věku

Ženě, která v době nároku na starobní důchod stále vykonávala učitelskou profesi, odmítl zaměstnavatel poskytnout studijní volno za účelem zvýšení kvalifikace, a to přestože na něj má pedagogický pracovník ze zákona nárok. Rozhodnutí zdůvodnil vnitřním předpisem školy, který toto právo upíral učitelům, kteří starobní důchod pobírali.

Jedná se o jeden z několika případů, kterými se ochránkyně práv loni zabývala. V roce 2018 se diskriminace starších lidí z důvodu věku stala hlavním tématem působení kanceláře. Dle zprávy se na ochránkyni ročně obrátí až 2000 osob starších 60 let, nejčastěji kvůli starobním důchodům, stížnostem na hluk a příspěvkům na péči. Stížnosti míří ale i na diskriminaci v zaměstnání.

Problematickou se podle ochránkyně jeví zejména diskriminace, k níž dochází na základě kolektivních smluv, které mohou znevýhodňovat starší zaměstnanci. Přístup k zaměstnancům pobírajícím starobní důchod může sloužit jako ukázkový případ. Jak se konstatuje ve zprávě, pokud k takovému rozdílnému přístupu ze strany zaměstnavatelů neexistuje věcný důvod tkvějící v povaze práce, jedná se o přímou diskriminaci kvůli věku.[1]

Pracovní odměny totiž nejsou výsadní pravomocí zaměstnavatelů, veškeré benefity se musí řídit zásadou rovného zacházení. Co se týče zkušeností ombudsmanky, jednalo se například o upírání nároků poskytnout prémie z tržeb nebo vyššího než zákonného odstupného zaměstnancům pobírajícím starobní důchod.

Anna Šabatová [1]

Jako další postup zvolila ochránkyně společné setkání zástupce Státního úřadu inspekce práce a Českomoravské konfederace odborových svazů, kteří jsou za kolektivní smlouvy určitou měrou odpovědní.[2] Cílem je diskuze nad příčinami diskriminace se základem v kolektivních smlouvách. Dále má úřad v plánu projednávat věc se zástupci zaměstnavatelů.

Kvalitní zubní péče pro lidi s mentálním postižením a poruchami autistického spektra?

Ve zprávě jsou dále shrnuty výsledky výzkumu, v němž se Kancelář ombudsmanky zaměřila na kvalitu zubní péče lidí s mentálním postižením a poruchami autistického spektra. K výzkumu vedly podněty z předchozích let a zkušenosti neziskových organizací i zubních lékařů.

Podle nich čelí tito lidé v této oblasti překážkám, např. se může jednat o neinformovanost nebo nevhodný přístup zdravotníků, odmítnuta jim ale může být i celková péče. V posledním případě se může jednat o diskriminaci.

Výzkum byl konkrétně zaměřen na praxi poskytování konzervačně-chirurgického ošetření chrupu

Segregace ve školství je v České republice problém [2]

v celkové anestezii. Lidé s danými postiženími nemusí být totiž pro svůj stav schopni spolupráce se zubním lékařem, podstoupení ošetření bývá tedy možné pouze v anestezii.

Ve spolupráci se 17 zubními pracovišti, která toto ošetření poskytují, vyplynulo dle zprávy jejich nerovnoměrné rozložení. Na jednotlivých pracovištích se pak liší podmínky, které pacient pro podstoupení ošetření musí splnit. Neexistují jednotná kritéria. Co se týče úhrady ošetření, ani v tomto nejsou pracoviště jednotná.

Ombudsmanka na základě těchto výsledků doporučuje systematizaci daného zdravotního ošetření, která by obsahovala vymezení sítě pracovišť s dostatečnou kapacitou a specializací, také vymezení indikačních kritérií a vyjasnění podmínky úhrady. Dále se úřad pokusí o diskuzi a zmapování problematiky s klíčovými aktéry, např. Ministerstvem zdravotnictví, zdravotními pojišťovnami a jinými odbornými společnostmi, vysokými školami.

Opatření proti segregaci romských žáků ve školách

V roce 2018 se ombudsmanka věnovala také vzdělávání romských žáků a problému segregovaných školských zařízení. V ČR je asi 4000 základních škol a ve 136 z nich je více než třetina romských žáků, 12 škol navštěvují pouze romské děti. Segregace s sebou přináší problémy, a to ekonomické i sociální dopady nejen na dítě, ale i společnost.

Vyčlenění žáci mají omezenou šanci dosáhnout vyššího stupně vzdělávání, je posíleno sociální vyloučení, na učitele pracující v segregovaných školách

jsou kladeny vysoké nároky, nízká ekonomická aktivita žáků ze segregovaných škol má za následek ale i ztrátu hrubého domácího produktu České republiky.

V ČR je přitom segregace nezákonná. Pokud jsou školské obvody stanoveny podle etnicity, dopouští se ředitelé přímé diskriminace. Také pokud segregace nastává případně na základě neutrálního kritéria, kterým může být například test zralosti, jedná se o nepřímou diskriminaci.

V těchto případech ombudsmanka navrhuje deset opatření, která by výše uvedeným situacím pomohla předejít. Příkladem lze uvést nesegregované a kvalitní předškolní vzdělávání dětí, vhodné nastavení školských obvodů, kvalitní přípravu učitelů či přesvědčení školy o smysluplnosti společného vzdělávání.[3]

Jiný mateřský jazyk jako překážka ve vzdělávání

Rovným přístupem ve vzdělávání se ochránkyně zabývala i v případě dětí s odlišným mateřským jazykem. Jedná se o cizince i české občany, kteří dlouhodobě žili v zahraničí a pro které je vyučovací jazyk překážkou v úspěšném dokončení studia. Kancelář ombudsmanky došla k závěru, že současný systém jazykové podpory těchto žáků je nedostatečný.

Tyto děti potřebují řadu podpůrných opatření ve výuce, k těm ale zase potřebují doporučení pedagogicko-psychologické poradny. Od září roku 2016, kdy vešla v platnost tzv. inkluzivní novela školského zákona, se stalo praxí, že je poradny odmítají vyšetřit. Podle nich by kromě překážky jazyka musely u žáků i existovat problémy jiné.

Ombudsmanka se obrátila na Ministerstvo školství s požadavkem přijetí opatření k nápravě a vydání jednotné metodiky pro školská poradenská zařízení. Ministerstvo žádostem vyhovělo, avšak metodika, kterou slíbilo vydat k březnu 2019, dosud není zveřejněná.

Soulad soukromého života s výkonem státní služby ve 21. století

Služebním úřadům, ministerstvům a sekcím pro státní službu vydala Kancelář ombudsmanky do-

poručení, jak pomoci svým zaměstnancům sladovat soukromý a pracovní život.

Doporučení jednotlivým institucím se liší, týkájí se např. vzdělávání nebo rovnosti mužů a žen. Reagovalo na 67 služebních úřadů a ukázalo se, že panují výrazné rozdíly v tom, jestli a případně jaká doporučení uskutečnit. Kancelář bude dále na problematice spolupracovat s náměstkem vnitra pro státní službu.

Doporučení navazuje na výzkum z roku 2017,[4] ve kterém se zkoumalo problematické sladování osobního a rodinného života s prací ve státní službě. Úspěšně byl dokončen například projekt Služba šitá na míru, ve kterém Kancelář ochránkyň zvyšovala povědomí vedoucích služebních úřadů i zaměstnanců o rovných příležitostech.

Kancelář ochránkyň se ve věci rozhodla jít příkladem – prošla genderovým auditem, díky kterému se rozšířila možnost práce z domova, byl také zřízen odbor péče o zaměstnance.

Obrana proti diskriminaci v číslech

Problematice diskriminací se Kancelář ochránkyň věnuje od roku 2009. Mezi roky 2017 a 2018 ubylo stížností na diskriminaci, a to z 384 na 342. Obecně se však počet podnětů zvyšuje. Zhruba u 8 % podnětů se nakonec prokáže, že se jedná o diskriminaci.

V roce 2018 si lidé nejčastěji stěžovali na diskriminaci z důvodu rasy či etnického původu, následovaly důvody zdravotního pojištění a věku.

Kancelář ombudsmana plní svůj účel – je fungující státem zřízený orgán, který chrání proti diskriminaci a pomáhá rozšiřování rovného zacházení nejen skrze pomoc jednotlivcům, ale také informováním a diskuzí s českou společností.

Poznámky

- [1] Přímá diskriminace nastává ve chvíli, kdy se s osobou jedná méně příznivě než s jiným člověkem na základě diskriminačního důvodu. Oproti tomu nepřímá diskriminace vzniká tehdy, pokud je osoba znevýhodněna na základě neutrálního ustanovení.
- [2] Kolektivní smlouvy vzniknou společnou dohodou zaměstnavatelů a odborových organizací. Pod kompetence orgánů inspekce práce spadá dozor.

[3] V případě zájmu dále odkazujeme na doporučení ochránce sp. zn. 86/2017/DIS ze dne 12. 12. 2018.

[4] Výzkum zaměřený na sladování rodinného, osobního a pracovního života na ministerstvech je součástí loňské výroční zprávy o ochraně před diskriminací (2017).

Zdroje

- Veřejný ochránce práv. (2018) Výroční zpráva o ochraně před diskriminací 2017. Dostupné na https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyrocní_zpravy/Vyrocní_zprava_o_ochrane_pred_diskriminaci_2017.pdf
- Veřejný ochránce práv. (2019) Výroční zpráva o ochraně před diskriminací 2018. Dostupné na https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyrocní_zpravy/2018-DIS-vyrocní-zprava.pdf
- Veřejný ochránce práv. (2018). Cesta ke společnému vzdělávání romských a neromských dětí. Dostupné na <https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2018/cesta-ke-spolecnemu-vzdelavani-romskych-a-neromskych-deti/>
- Veřejný ochránce práv. (2019). Činnost ombudsmanky v roce 2018. Dostupné na <https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2019/cinnost-ombudsmanky-v-roce-2018/>

Fotografie

- [1] Anna Šabatová, zdroj: Kancelář Veřejného ochránce práv
- [2] Segregace ve školství je v České republice problém. Zdroj: pixabay.com, CC 00
- [3] Ilustrační foto. Zdroj: pixabay.com, CC 00

Ilustrační foto [3]

Soudce vs. svoboda projevu

Zdeněk Nevřivý

Soudce je přímý vykonavatel soudní moci, což znamená, že je vybaven výjimečnými pravomocemi a výsadami, které mu umožňují vykonávat funkci nezávisle, nestranně a spravedlivě. Z toho ale zároveň plynou i zvýšené požadavky na jeho osobní integritu a na jeho roli při zachování důvěryhodnosti celé justice. Jak se to projevuje na svobodě projevu soudce? Jaké jsou v případě soudců její limity?

Vymezení svobody projevu

Právo na svobodu projevu vychází z článku 17 Listiny základních práv a svobod a též z článku 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Zároveň ale z obou těchto článků plyne, že za jistých okolností je možné toto právo omezit zákonem. V případě soudců toto právo vyplývá ze zákona o soudech a soudcích, ve kterém je zejména uvedeno, že: „Soudce a předsedící je povinen vykonávat svědomitě svou funkci a při výkonu funkce a v občanském životě se zdržet všeho, co by mohlo narušit důstojnost soudcovské funkce nebo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů.“

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že soudce má svobodu projevu do jisté míry omezenou. Nicméně ze zákona rozhodně nevyplývá, že by měl soudce svobodu projevu omezenou absolutně. Navíc i projev soudce může mít spoustu podob, jelikož může přímo souviset s jeho soudcovskou činností nebo se naopak může týkat témat zcela odlišných. K projevu též může docházet skrze různé sdělovací prostředky a následně může mít i spoustu podob a forem. Již z tohoto je tedy zřejmé, že se jedná o problematiku velmi komplikovanou, nicméně nemálo zajímavou.

Konkrétní případy projevu soudců

Abychom mohli prakticky ukázat, jaké jsou skutečné limity svobody projevu soudců, můžeme se zejména zaměřit na rozhodovací praxi kárného soudu, který též vykonává dohled nad dodržováním zákona o soudech a soudcích.[1]

Předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský [1]

Prvním takovým případem je kárné řízení vedené proti soudci Miloš Zbráňkovi, který byl uznán vinným za publikaci článků s názvy *Dopis dezorientovaného běžence* a *Zpráva o putování do Němce* na webu www.pravyprostor.cz, za což dostal od kárného soudu důtku. Důvodem bylo to, že články obsahovaly příběhy, v nichž byly: „hrubě neobjektivním a dehonestujícím způsobem vykreslení migrantů, pracovníci neziskových organizací a občanskí aktivisté, a to za použití vulgarismů, sexuálních a násilných narážek.“ Kárný soud jej za tento projev uznal vinným i přesto, že soudce Zbránka při publikaci nevystupoval v pozici soudce. Kárný soud totiž seznal, že veřejností je soudce vnímán jako soudce nepřetržitě, tudíž i tak narušil důstojnost soudcovské funkce.

Dalším případem bylo například kárné řízení proti soudci Miroslavu Čapkovi, který rozeslal ze svého soukromého mailu zprávu širokému spektru osob (např. kolegům, novinářům apod.) v průběhu komunálních voleb s fiktivními rozhovory mezi současným předsedou Senátu ČR Jaroslavem Kuberou (tehdejší starostou města Teplice) a dalšími členy ODS. Jednalo se o vulgární, a navíc i obsahově smy-

šené odposlechy rozhovorů, které měly dokazovat zkorumpovanost vedoucích představitelů města Teplice. Přestože soudce Čapek nebyl autorem těchto textů a opět maily nerozesílal přímo v souvislosti s výkonem soudcovské funkce, tak mu bylo za toto kárné provinění uděleno kárné opatření představující snížení platu o 10 % na dobu 3 měsíců.

Třetím případem je kárné provinění soudce Kamila Kydalky, který se účastnil rozhovoru v rámci pořadu Zvláštní vyšetřování televize Seznam, ve kterém uvedl, že je přesvědčený, že rozhodnutí prezidenta Václava Klause o amnestii bylo připraveno tak, aby se týkalo konkrétních lidí. Následně měl mimo kamerový záznam uvést, že podnikatel Pavel Tykač měl za vydání amnestie zaplatit 300 mil. Kč. Kárný soud shledal soudce Kydalku vinným pouze z části, u které bylo prokázáno, že skutečně tvrzení vyslovil, přičemž kárný soud dospěl k názoru, že se jednalo o skutková tvrzení, ke kterým však soudce Kydalka neměl žádné důkazy. Z důvodu, že takové jednání zjevně podryvá důvěru v justici a právní stát, uložil kárný soud kárné opatření ve formě důtky.

Z výše uvedených případů tak zřetelně vyplývá, že klíčovými faktory sloužícími k určení, zda projev odpovídá soudcovskému stavu, jsou zejména obsah, forma a místo konkrétního projevu. V žádném případě není

možné pravidla pro projev soudců nějakým způsobem paušalizovat, jelikož přípustnost vždy závisí na jeho konkrétním posouzení. Ostatně tento závěr podporuje i bohatá judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“). Z ní plyne, že soudce má právo se vyjadřovat a šířit veřejně své postoje, přičemž předmětem kritiky mohou být i poměry v samotné justici. Každý stát však může zároveň požadovat, aby svoboda projevu ze strany soudců byla vykonávána s jistou zdrženlivostí. To zejména znamená, že svými projevy by soudce neměl ohrozit autoritu a nestranost soudní moci a též by neměl zasáhnout do práva osob na spravedlivý proces.

Ostatní formy projevu soudců

Svoboda projevu soudce však nezahrnuje pouze projevy, kterými soudce vyjadřuje své osobní názory týkající se společenského dění. Tyto projevy totiž většinou soudce nepronáší v přímé souvislosti s výkonem svého povolání. Příkladem takového projevu, který by mohl být považován za souladný s limity svobody projevu soudců, je společné prohlášení předsedů českých vrcholných soudů odsuzující změny v polské justici.[2]

Další možností, jak může soudce realizovat svou svobodu projevu, je jeho přímé vystoupení v ně-

[Budova Evropského soudu pro lidská práva \[2\]](#)

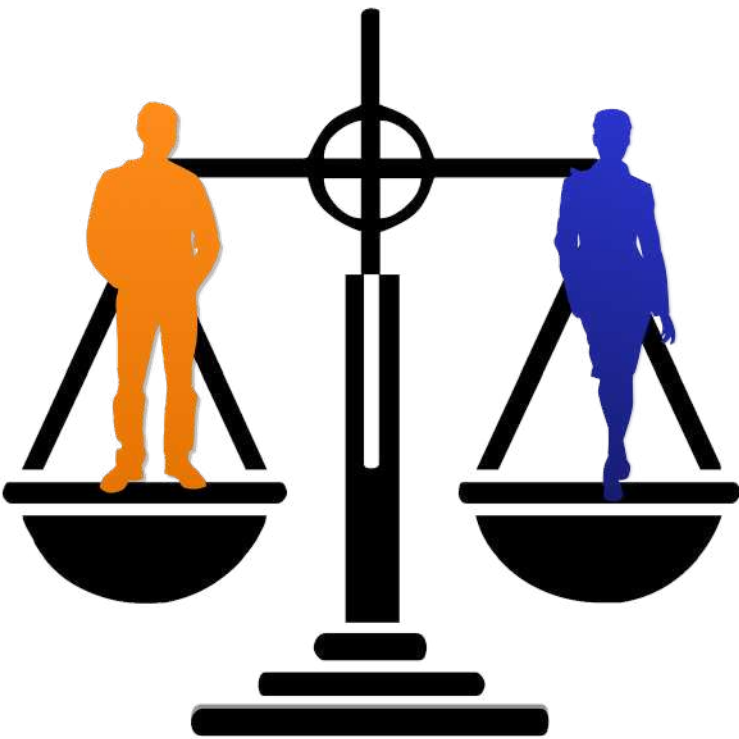

kterém z veřejně dostupných médií. Zde je ale třeba podotknout, že přístupy jednotlivých soudců se značně liší. Je totiž čistě na jejich vůli, zda budou vystupovat veřejně, a přitom prezentovat své rozličné názory. Otevřený přístup k médiím bezesporu představuje zejména ústavní soudkyně Kateřina Šimáčková.[3] Je však nutné zdůraznit, že při svých, ač otevřených a někdy i debatu vyvolávajících projevech, se stále snaží zachovávat již zmiňovanou zdrženlivost.

Pro určité zamyšlení o vhodnosti projevu je možné naopak uvést prohlášení předsedy Ústavního soudu v Otázkách Václava Moravce, v němž Pavel Rychetský uvedl, že se hluboce stydí za jedno rozhodnutí „svého“ soudu. Naproti tomu ale velká část soudců své právo na svobodu projevu tímto způsobem využívá jen velmi zřídka a zaměřuje se zejména na svou práci či akademickou činnost.

Nakonec má každý soudce možnost vyjádřit se veřejně ke svému již vydanému rozhodnutí. I zde se však přístupy soudců liší. Například soudkyně Helena Králová, která rozhodovala jednu z kauz týkající se Jany Nečasové, setrvale odmítala vyjádřit se médiím ke svým sporným rozhodnutím, a přitom odkazovala na tiskové mluvčí soudu, což bylo veřejností všeobecně hodnoceno negativně. Naopak Nejvyšší soud a předseda senátu Zdeněk Krčmář, který rozhodoval další velmi mediálně sledovanou kauzu „H-System“, vystoupil ihned po vydání tohoto rozhodnutí před média a pokusil se své rozhodnutí veřejnosti vysvětlit.

Rovnost žen a mužů v justici [3]

Budova Nejvyššího správní soudu [4]

Závěr

Jak je jistě patrné z výše uvedených řádků, svoboda projevu ve vztahu k soudcům je velmi široký a komplikovaný pojem. Mezi hlavní závěry patří ale skutečnost, že i soudce má právo svobodně vyjadřovat své názory, ač za dodržení jistých pravidel, která platí při jeho jakémkoliv veřejném projevu. Každý ze soudců toto své právo realizuje rozdílně, na což má určitě právo, jelikož je zřejmé, že zákon nemůže postihnout všechny eventuality takto široké problematiky.

Za zamyšlení ale stojí to, zda by nebylo vhodné, aby každý soudce vystoupil před veřejností a pokusil se vysvětlit svá rozhodnutí, a to zejména v mediálně sledovaných kauzách. Přeci jenom tento projev přímo souvisí s výkonem soudní činnosti a každý soudce by se měl snažit posilovat důvěru veřejnosti v justici, mezi což řádné vysvětlení jeho rozhodnutí určitě patří.

Poznámky

- [1] Kárným soudem je dle zákona č. 7/2002 Sb. Nejvyšší správní soud. Kárný soud rozhoduje věcech kárné odpovědnosti všech soudců, státních zástupců a exekutorů, a to vždy na návrh. V případě, že sezná, že se soudce dopustil kárného provinění, ukládá kárný soud kárná opatření. Odvolání proti rozhodnutí kárného soudu není v zásadě přípustné, proto se soudce může obrátit „pouze“ s ústavní stížností na Ústavní soud.
- [2] Předseda Ústavního soudu, Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu, Nejvyšší státní zástupce a Veřejná ochránkyně práv vydali v roce 2017 Společné prohlášení k situaci v Polsku, kterým odsoudili bezprecedentní zásah zákonodárné a výkonné moci do nezávislosti polské justice.
- [3] Např. rozhovory Kateřiny Šimáčkové týkající se marginální role žen v justici, což má vyústovat v to, že nám v České republice vládne mužské právo.

Nejvyšší soud [5]

Zdroje

Nález Ústavního soudu ze dne 11. dubna 2017, sp. zn. IV. ÚS 2609/16.
 Rozhodnutí kárného soudu ze dne 28. listopadu 2018, sp. zn. 13 KSS 6/2017.
 Rozhodnutí kárného soudu ze dne 28. listopadu 2018, sp. zn. 13 KSS 1/2015.
 Ústavní soud. 2017. Společně prohlášení k situaci v Polsku. Brno: Ústavní soud (<https://www.usoud.cz/aktualne/spolecne-prohlaseeni-k-situaci-v-polsku/>)
 Baka proti Maďarsku, stížnost č. 20261/12 ze dne 27. 5. 2014; Kudeski na proti Rusku, stížnost č. 29492/05 ze dne 26. 2. 2009; Buscemi proti Itálii, stížnosti č. 29569/95 ze dne 16. 9. 1999 a Wille proti Lichtenštejnsku, stížnost č. 28396/95 ze dne 28. 10. 1999
 ČTK, Soudkyně Helena Králová byla zproštěna kárné žaloby, bude opět soudit. Česká justice. 11. 4. 2018 (<https://www.ceska-justice.cz/2018/04/soudkyně-helena-kralova-byla-zproštena-karne-zaloby-bude-opet-soudit/>)
 ČTK, Soudkyně Helena Králová byla zproštěna kárné žaloby, bude opět soudit. Česká justice. 11. 4. 2018 (<https://www.ceska-justice.cz/2018/04/soudkyně-helena-kralova-byla-zproštena-karne-zaloby-bude-opet-soudit/>)
 Nejvyšší soud, Prohlášení Nejvyššího soudu k aktuálnímu dopadu jeho rozhodnutí v případě H-System. Nejvyšší soud. (http://www.usoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/web/Proverejnostamedia~TiskovezpravyNejvyssihosoudu~Prohlaseeni_Nejvyssihosoudu_k_aktualnimu_dopadu_kauzy_H_System~?openDocument&lng=CZ)

DVTV, Justici řídí muži, moc je pánský klub, vládne nám mužské právo, říká ústavní soudkyně. DVTV. 19. 2. 2019 (<https://video.aktualne.cz/dvtv/moc-v-cesku-je-pansky-klub-vladne-nam-muzske-pravo-rika-usta-r~7f6ba276338811e990fd0cc47a-b5f122/>)

ČT24. Stydím se za rozhodnutí Ústavního soudu, který se zastal hoteliéra, uvedl Rychetský. Podle něj šlo o diskriminaci. Česká televize. 2. 6. 2019 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/donaci/2831738-stydim-se-za-rozhodnuti-ustavniho-soudu-ktery-se-zastal-hoteliiera-uedl-rychetsky>)

Fotografie

- [1] Předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský, autor: Ben Skála, Benfoto. Datum pořízení: 7. ledna 2017. Zdroj: Wikimedia Commons (CC BY-SA 4.0)
- [2] Budova Evropského soudu pro lidská práva, autor: CherryX. Datum pořízení: 13. března 2012 Zdroj: Wikimedia Commons (CC BY-SA 3.0)
- [3] Rovnost žen a mužů v justici autor: Artsy Bee. Datum pořízení: neznámé. Zdroj: Needpix.com
- [4] Budova Nejvyššího správní soudu, autor: Millenium187. Datum pořízení: 17. července 2011 Zdroj: Wikimedia Commons (CC BY-SA 3.0)
- [5] Nejvyšší soud, autor: Martin Strachoň. Datum pořízení: 3. června 2017. Zdroj: Wikimedia Commons (CC BY-SA 4.0)

Recenze knihy: Právně-politický vhled do fungování a vlivu Soudního dvora Evropské unie

Susanne K. Schmidt: *The European Court of Justice and the Policy Process: The Shadow of Case Law*

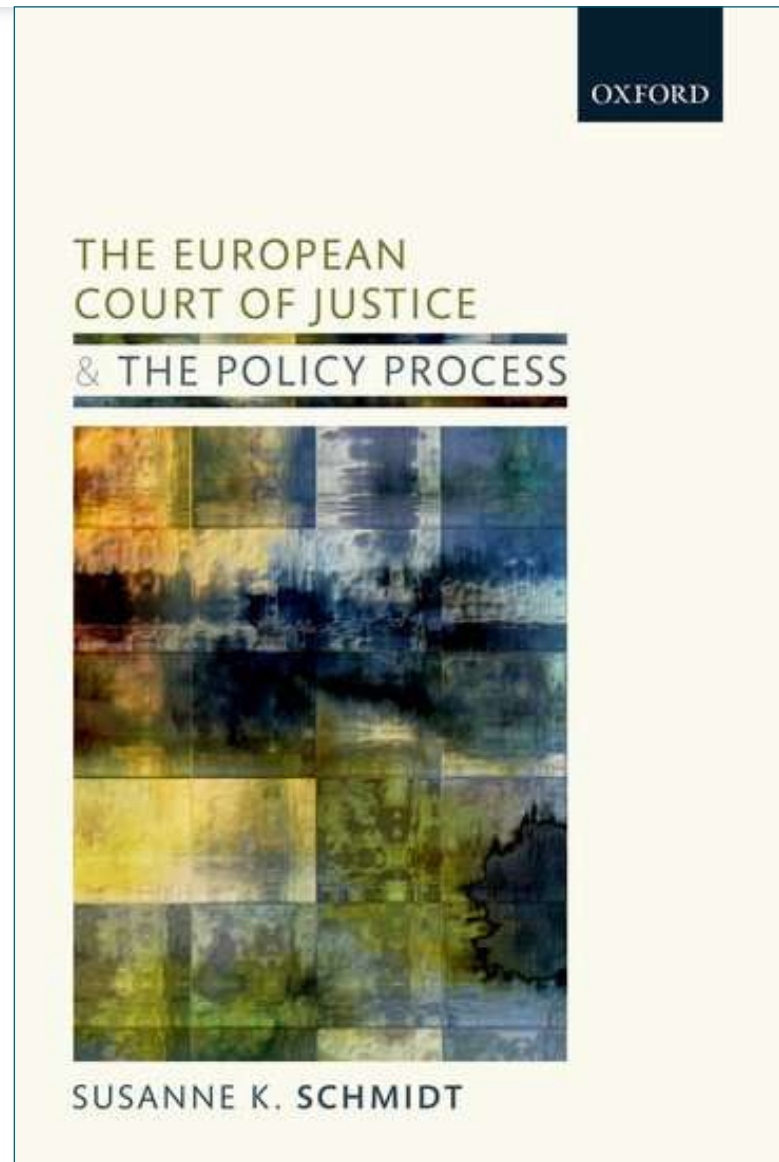
Barbora Antonovičová

Kniha profesorky politologie Susanne K. Schmidt z univerzity v Brémách s názvem *The European Court of Justice and the Policy Process: The Shadow of Case Law* z roku 2018 nabízí ojedinělý pohled na fungování Soudního dvora Evropské unie. Podrobně analyzuje dopad judikatury tohoto soudu na podobu evropské i národní legislativy jednotlivých členských států. Současně propojuje politologický a právní pohled na činnost Soudního dvora a jeho vliv na evropskou integraci.

Hlavním cílem knihy je vysvětlit postupný vývoj judikatury Soudního dvora Evropské unie (dále „Soud“ nebo „SDEU“) a její dopad na tvorbu a fungování legislativy na evropské i národní úrovni. Autorka v komplexní analýze zkoumá čtyři základní evropské svobody – pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu a mimo to se také podrobněji zabývá i otázkou občanství. Na příkladech ukazuje, jakým způsobem Soud vykládá tyto široké pojmy, ve kterých případech vedla jeho judikatura ke změně legislativy a kdy nikoliv. Kniha se zpočátku věnuje fungování Soudu a vlivu jeho judikatury, následně vztahu mezi soudní a zákonodárnou mocí na evropské úrovni a na závěr popisuje reakce některých členských států na rozebíranou evropskou judikaturu.

Postavení Soudního dvora Evropské unie

SDEU vznikl v raných začátcích evropské integrace v roce 1952, skládá se ze dvou částí: Soudního dvora a Tribunálu. Soud má za úkol dohlížet na dodržování evropského práva a provádět výklad zakládajících smluv Evropské unie. To znamená, že vykládá evropské právo v případě podání předběžné otázky soudem členského státu, přezkoumává legalitu právních aktů EU a také řeší porušení zakládajících smluv a sekundárního práva členskými státy.

Obal recenzované knihy [1]

Susanne K. Schmidt na začátku knihy uvádí, že základní judikaturou Soudu ve vztahu k postavení evropského práva jsou rozsudky *Van Gend en Loos* z roku 1963 (přímý účinek evropského práva), *Costa v. E.N.E.L.* vydaný o rok později (nadřazenost evropského práva nad právem národním) a také rozsudek *Franchovich v. Itálie* z roku 1991 (odpovědnost státu ve vztahu k jednotlivcům za chybné provedení směrnice). Dle Schmidt je akademiky nedostatečně prozkoumaný právě vliv nadřazenosti a přímého účinku evropského práva na judikaturu Soudu a na navazující tvorbu legislativy na všech úrovních. Tedy, že je vždy podrobně zkoumán rozsudek samotný, ale nikoli jeho dopad na následnou tvorbu právních předpisů i na celý systém evropského práva.

Výše zmíněné vlastnosti evropského práva vedou dle autorky k tomu, že zakládající smlouvy EU za-

Znak Evropského soudního dvora v Lucemburku [2]

mýšlené jejich tvůrci jako smlouvy mezinárodní se postupně stávají smlouvami kvazi-ústavními, což označuje jako „proces konstitucionalizace“. Přesto, že řada rozhodnutí Soudu je podle ní značně ovlivněna tlakem jednotlivých států na výsledek v jejich prospěch, najde se i judikatura, která tomuto tlaku nepodlehla, má následně velký dopad na podobu evropského práva a vychází se z ní při dalším rozhodování Soudu i tvorbě legislativy.

Pokřivený vztah zákonodárství a soudnictví na evropské úrovni

Obecná povaha zakládajících smluv s sebou přináší nutnost jejich dalšího výkladu, čímž se judikatuře otevírá prostor k ovlivnění podoby legislativy. Na rozdíl od jiných mezinárodních soudů je výklad SDEU závazný pro všechny členské státy i Evropskou unii jako celek. Kvůli nadnárodní povaze EU a rozdílnosti národních právních řádů jsou rozhodnutí Soudu obecnější, což má však za následek větší právní nejistotu dalšího vývoje.

Na evropské úrovni je dle autorky rovnováha tří mocí pokřivená – zákonodárství je zde slabší než

moc soudní, protože Soud svou činností do zákonodárství zasahuje. Moc Soudu je dána především vlivem judikatury na legislativu, a proto je důležité pochopit, jaké jsou principy tvorby judikatury a jak ji jednotlivé státy následně implementují do svých vnitrostátních zákonů.

Soudní dvůr EU jako politický hráč

Evropské orgány často vychází při přípravě návrhů legislativy z definic obsažených v rozhodnutích Soudu. Konečné verze nařízení a směrnic mnohdy obsahují citace důležitých částí jeho zásadních rozsudků. Samotný zákonodárský proces na úrovni EU pak ovlivňuje i existence práva členských států požádat Soud o názor na problematiku, která by mohla být nově upravena evropskou legislativou. Členské státy tedy často volí mezi navrhovanou úpravou od Evropské komise a Evropského parlamentu nebo možností problematiku neupravit a nechat v dané věci rozhodnout Soud. Jejich rozhodnutí, jak budou hlasovat o navrhované právní úpravě, pak někdy závisí i na tom, zda se domnívají, že by Soud v dané věci rozhodl podle jejich preferencí.

Sídlo Evropského soudního dvora v Lucemburku [3]

Schmidt tvrdí, že v tomto kontextu je Soud možné vnímat jako politického hráče, který někdy přisvědčí ve sporu členskému státu a jeho zájmu, třeba i díky nepřímým tlakům na podobu rozhodnutí. Na druhou stranu je cílem Soudu vytvořit co nejtěsnější unii, ve svých rozhodnutích proto vykládá zakládající smlouvy tak, aby členské státy omezil, nasměroval je k určitému jednání a vytvořil tak obecný rámec pro evropskou a národní legislativu.

Závěrem

Autorka knihy dospívá k závěrům, že judikatura Soudního dvora svou kvazi-ústavní povahou vymezuje prostor zákonodárství na evropské i národní úrovni i přesto, že se jedná o rozhodování v konkrétních případech. Přímý účinek a nadřazenost evropského práva nad národním dávají zakládajícím smlouvám a jejich soudní interpretaci kvazi-ústavní charakter.

Rozhodování Soudu má dle ní i konkrétní vliv na právní úpravu na úrovni členských států. Nejednoznačnost judikatury Soudu a z ní plynoucí právní nejistota totiž vedou často k tomu, že státy raději zvolí cestu přijetí konformní právní úpravy na národní úrovni, aby předešly možnému rozšiřujícímu výkladu problému Soudem, kterému by se pak musely podřídit.

Pokud jde o silné stránky knihy, jedná se o shrnutí dosavadních poznatků autorky o tomto dle jejích slov opomíjeném tématu. Kniha také poskytuje

Velký senát Evropského soudního dvora [4]

širší pohled na Soudní dvůr nejen jako na soud, ale odhaluje i jeho „politické ambice“. Na druhou stranu kniha je psaná složitým akademickým jazykem a obsahuje rozbor jen několika málo konkrétních příkladů rozhodnutí Soudu, na kterých autorka detailně popisuje jeho vliv na legislativu EU i členských států. Analýza více rozhodnutí by čtenáři tuto problematiku přiblížila lépe a jasněji.

Tato kniha bude jistě přínosná pro právníky i politology, kteří se zabývají činností Soudního dvora Evropské unie a tvorbou právních aktů Evropské unie, protože nabízí zajímavý a komplexní pohled na doposud málo zkoumanou problematiku. Čtenáři se dozví také o procesu konstitucionalizace zakládajících smluv a jeho vlivu na fungování Evropské unie jako celku. Jak řekl bývalý soudce Nejvyššího soudu USA Charles Evans Hughes: „*Podléháme ústavě, ale ústava je to, jak ji vyloží soudci.*“ [1]

Poznámka

[1] Schmidt, s. 12 (překlad autorky recenze).

Fotografie

- [1] Obal recenzované knihy, zdroj: Oxford University Press. (<https://global.oup.com/academic/product/the-european-court-of-justice-and-the-policy-process-9780198717775?q=schmidt%20susanne&lang=en&cc=de>).
- [2] Sídlo Evropského soudního dvora v Lucemburku, autor: tencer, zdroj: Wikimedia Commons, Creative Commons CC0 1.0
- [3] Znak Evropského soudního dvora v Lucemburku, autor: Ssolbergj, and the authors of the source files, zdroj: Wikimedia Commons, CC BY-SA 3.0
- [4] Velký senát Evropského soudního dvora, autor: TPCOM, zdroj: Flickr.com, CC BY-NC 2.0

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Aneta Frodlová

Vnitrostátní právo

- Balounová, J.: Veřejné užívání versus shromažďovací právo. Právní rozhledy 13-14/2019.
- Blatníková, Š. – Zeman, P.: Ochranné léčení během výkonu trestu odnětí svobody: možnosti a úskalí. Trestněprávní revue 6/2019.
- Brim, L.: Omezená právní osobnost pobočného spolku a její důsledky. Časopis pro právní vědu a praxi 2/2019.
- Fischerová, E.: Vybrané aspekty ochrany soukromí zaměstnance podle zákoníku práce. Právní rozhledy 10/2019.
- Galajdová, D. – Zibner, J.: Aplikovatelnost online dispute resolution v podmínkách justice. Soudní rozhledy 5/2019.
- Kalesná, K.: Kto sa môže zúčastniť verejného obstarávania? Právny obzor 3/2019.
- Kokeš, M.: Judikatura ÚS: Ochrana soukromí v tzv. době internetové. Soudní rozhledy 6/2019.
- Malaník, M.: Empirické zkoumání metodologie interpretace práva. Časopis pro právní vědu a praxi 2/2019.
- Obrovská, L.: K otázce rovného přístupu ke vzdělání: aktuální česká a mezinárodní judikatura. Právní rozhledy 10/2019.
- Westphalová, L. – Holá, L.: Zapojování dětí do rozhodování ve věcech, které se jich týkají, v kontextu rodinné mediace. Právní rozhledy 13-14/2019.

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

- Fuchs, J.: Diskriminace z důvodu věku v judikatuře Soudního dvora EU. Právní rozhledy 11/2019.

- Kmec, J.: Další aktuality ze Štrasburku. Soudní rozhledy 5/2019.
- Kmeč, J.: Další aktuality ze Štrasburku: Moot court ve Štrasburku. Soudní rozhledy 6/2019.
- Lisse, L.: Sportovní arbitráž CAS v rozporu s judikaturou SDEU? Právní rozhledy 11/2019.

Politologie, mezinárodní vztahy a zahraniční politika

- Ananyeva, E. – Parížek, M.: Central and Eastern Europe and the Decline of Russia in the United Nations Administrative Bodies: 1996 – 2015. Mezinárodní vztahy 2/2019.
- Binková, K.: Uplatnitelnost bývalých vojáků z povolání na trhu práce. Vojenské rozhledy 2/2019.
- Brodzińska-Mirowska, B. – Winclawska, M.: Why Party Members Matter? The Concept of High – quality Membership in Polish Political Parties: Communicational and Organizational Potential. Politologický časopis 1/2019.
- Cidlinská, K. – Fárová, N. – Nyklová, B.: International Relations in the Czech Republic: Where Have All the Women Gone? Mezinárodní vztahy 2/2019.
- Eichler, J.: Válka mezi Gruzii a Ruskou federací jako významný předěl. Vojenské rozhledy 2/2019.
- Komasová, S.: Threat and Security Production at Václav Havel Airport Prague. Mezinárodní vztahy 2/2019.
- Maďar, T.: Zaostávající kolos anebo vyzrálá kybernetická aliance? 20 let kybernetické obrany v NATO. Obrana a strategie 1/2019.
- Németh, I.: Actualities of the Nagorno-Karabakh conflict. Mezinárodní politika. 1. 7. 2019.
- Paulová, B.: Antiislámská politika ve Skandinávii. Mezinárodní politika. 2. 7. 2019.
- Strnad, V.: The Visegrad Cooperation as the Czech National Interest. A conceptual and Empirical Analysis. Politologický časopis 1/2019.
- Svoboda, J.: Zpravodajské zabezpečení záchraný odloučených osob. Vojenské rozhledy 2/2019.

AKTUÁLNĚ ZE SVĚTA LIDSKÝCH PRÁV

Sledujte náš Facebookový profil:

www.facebook.com/Centrumlidskaprava

Redakce Bulletinu

Editor: Jan Lhotský

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Vedoucí sekce:

JUDr. Ing. Jan Lhotský, Ph.D., E.MA

Vystudoval právo a ekonomii, poté pokračoval v doktorském studiu mezinárodního práva. Vystudoval rovněž lidskoprávní program E.MA v italských Benátkách a rakouském Grazu. Pracoval v advokacii i v právním oddělení Evropské služby pro vnější činnost v Bruselu, jež je zodpovědná za vnější vztahy EU. Rovněž působil jako Visiting Professional u soudního senátu Mezinárodního trestního soudu v Haagu. V rámci mezinárodního práva se specializuje především na lidská práva a mezinárodní trestní právo.

Stážisté:

Mgr. Katarína Hukelová: Vyštudovala Právnickou fakultu BVŠP v Bratislave. Po skončení štúdií pracovala ako advokátska koncipientka a neskôr ako právnička v mimovládnom sektore. V súčasnosti pôsobí ako právnička a členka osobitnej poradnej komisie pre infozákon na Ministerstve spravodlivosti SR.

Mgr. et Mgr. Nikola Klímová: Vystudovala magisterské obory mezinárodní vztahy a právo na Univerzitě Karlově. Nyní studuje mezinárodní právo na Cambridge University. Zajímá se o mezinárodní trestní právo, investiční arbitráž a lidská práva. Působí v advokacii v Praze.

Barbora Valíková: Barbora studuje magisterský obor mezinárodní vztahy na FSS MU. V rámci svého studia také strávila semestr na University of Essex. Specializuje se na problematiku řešení konfliktů, poválečnou rekongraci a recidivu občanských válek.

Zuzana Malá: Zuzana studuje prvním rokem magisterský obor právo a právní věda na Masarykově univerzitě v Brně a také bakalářský obor mezinárodní vztahy na FSS téže univerzity. Zajímá ji především problematika lidských práv v oblastech Afriky a Latinské Ameriky a teorie konfliktu.

2) Evropský systém ochrany LP

Vedoucí sekce:

Mgr. Bc. Monika Hanych, LL.M

Vystudovala právo, žurnalistiku a sociologii na Masarykově univerzitě a lidská práva na Tilburg University v Nizozemsku. Pracuje v Kanceláři vládního zmocněnce pro zastupování ČR před Evropským soudem pro lidská práva.

Mgr. Hubert Smekal, Ph.D.

Hubert vystudoval právo a evropskou integraci, působí na Fakultě sociálních studií MU. Akademický rok 2010-2011 strávil jako držitel Fulbrightova stipendia výzkumem judicializace na UC Berkeley. V létě přednáší na Shandong University v Číně. Hubert je členem Rady vlády pro lidská práva.

Stážisté:

Mgr. et Mgr. Eva Drhlíková: Eva absolvovala Právnickou fakultu a Fakultu sociálních věd UK. V minulosti působila jako právnička v Organizaci pro pomoc uprchlíkům. V současné době působí jako interní doktorandka na Institutu mezinárodních studií FSV UK.

Karolina Michková: Karolina je studentkou třetího ročníku na Právnické fakultě Masarykovy univerzity. Zajímá se o Evropský soud pro lidská práva a mechanismus ochrany lidských práv v rámci Evropy.

Sabina Škrobánková: Sabina je studentkou druhého ročníku na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Zajímá se o mezinárodní spolupráci v oblasti lidských práv se zaměřením na Francii a také o mediaci.

Tereza Žuffová – Kunčová: Tereza je studentkou třetího ročníku na Právnické fakultě Masarykovy univerzity, zajímá se o ochranu lidských práv v Evropě a současnou politickou situaci v EU.

3) Mezinárodní politika, byznys a LP

Vedoucí sekce:

Nela Černotová

Nela studuje právo na Právnické fakultě UK a zajímá se o mezinárodní právo a ochranu lidských práv. Strávila jeden semestr na univerzitě v Mexiku, kde také absolvovala stáž na velvyslanectví ČR. Stážovala dále na Ministerstvu zahraničních věcí ČR, u Mise Organizace amerických států pro podporu mírového procesu v Kolumbii a u Evropského soudu pro lidská práva. Je členkou Správní rady Amnesty International Česká republika.

Stážisté:

Martin Pracný: Martin je studentem posledního ročníku práva na právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Působí také jako praktikant v advokátní kanceláři zabývající se azylovým právem. Zajímá se především o byznys a lidská práva a o mezinárodní politiku. Během studií strávil v rámci programu Erasmus+ jeden akademický rok v polské Poznani, kde studoval na právnické fakultě.

Bc. Dominika Beňková: Dominika je magisterskou studentkou Evropských studií na Fakultě sociálních studií MU. Zaujímá se především o lidské práva v mezinárodní politice, ochranu lidských práv v rámci Evropské unie a dodržování práv dětí. Vo volném čase se venuje dobrovolnictvu, zejména pomoci dětem s mentálním postihnutím či dětem zo znevýhodnených skupín.

Bc. Aneta Boudová: Aneta je absolventkou dvouoboru Mezinárodní vztahy a Evropská studia na Fakultě sociálních studií v Brně. Svou bakalářskou práci se zaměřila na institut posílené spolupráce v EU a na nově vznikající Úřad evropského veřejného žalobce. Zároveň již třetím rokem studuje právo na Právnické fakultě v Brně. Zajímá se především o evropskou integraci a politiku, evropské právo a vliv lidských práv v mezinárodní politice.

4) Česká republika a lidská práva

Vedoucí sekce:

Mgr. Lucie Nechvátalová, E.MA

Lucie vystudovala právo na PrF MU a lidská práva a demokratizaci na EIUC v Benátkách a Université de Strasbourg. Stážovala v OSN, na ESLP a u VOP. Působí na NSS jako asistentka soudce. Věnuje se především evropskému systému ochrany lidských práv, konkrétně zákazu špatného zacházení, pozitivním povinnostem států a odškodňování.

Stážisté:

Eva Dokoupilová: Eva studuje Mezinárodní vztahy a Evropská studia na Masarykově univerzitě. Stážovala na lidskoprávním odboru MZV ČR. Zajímá se především o volební pozorovatelství a o vztah ČR k lidským právům.

Aneta Frodllová: Aneta studuje třetím rokem magisterský studijní obor na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Dlouhodobě se zajímá především o ochranu lidských práv, jak v českém kontextu, tak mezinárodním.

Bc. Zdeněk Nevřivý: Zdeněk studuje právo na Masarykově univerzitě. Mimo to je čerstvým absolventem mezinárodních vztahů na Fakultě sociálních studií. Zajímá ho působení České republiky v Radě OSN pro lidská práva.

Gabriela Štvrtňová: Gabriela studuje politologii a žurnalistiku na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. Dosud stážovala v českých médiích, a to v Hospodářských novinách a brněnské redakci ČTK. Zajímá se o českou politiku a lidská práva nejen v kontextu České republiky.

Mgr. Zuzana Zajíčková: Zuzana vystudovala právo v Praze a ve Štrasburku (Erasmus). Byla aktivní v rámci spolkové činnosti. Zajímají ji lidská práva a cizinecké právo, nyní pracuje v oblasti legislativy na Ministerstvu vnitra ČR.

www.centrumlidskaprava.cz

Centrum
pro lidská práva
a demokratizaci

Bulletin vydává Centrum pro lidská práva a demokratizaci
e-mail info@centrumlidskaprava.cz | web www.centrumlidskaprava.cz
Redakční rada JanLhotský(editor), HubertSmekal, Monika Hanych, Nela Černotová, Lucie Nechvátalová Kontakt na editora jan.lhotsky@centrumlidskaprava.cz
Sazba Michal Oščipovský | ISSN 1804-2392.